

Luonnos

Kansi:

VANTAAN MONIKULTTUURISUUSOHJELMA 2014–2017

Kaikkien yhteinen Vantaa

Kuva 1: Tempo-orkesteri, Markku Lappalainen

Sisällys

Sisällys.....	2
Vantaan monikulttuurisuusohjelma pähkinänkuoressa.....	4
Vantaan monikulttuurisuusohjelman pilarit.....	5
Kohti kevyempää kotouttamista.....	8
2 Pilari I: Työ, taidot ja tulevaisuus.....	13
2.1 Yhteistyö parantaa työllistymistä edistäviä palveluita.....	13
2.2 Kotoutuminen edellyttää kielitaitoa.....	15
2.3 Koulutuksen ja osaamisen avulla eteenpäin.....	16
2.4 Kaupunki kieli- ja kulttuurivähemmistöjen työnantajana.....	18
3 Pilari II: Kaikkien yhteinen kaupunki.....	20
3.1. Asuminen ja ympäristö kotoutumisen tukena.....	21
3.2 Neuvonta ja opastus tukemassa kotoutumista.....	22
3.3 Maahanmuuttajat osana yhteiskuntaa ja yhteisöjä.....	23
4 Pilari III: Kumppanit ja verkostot voimavarana.....	27
4.1 Kansainväliset kumppanuudet.....	27
4.2 Yhteistyö pääkaupunkiseudun kuntien välillä ja valtion kanssa.....	28
4.3 Kumppanuus kolmannen sektorin kanssa.....	29
5 Lopuksi.....	32
.....	33

Lähteet

Vantaan monikulttuurisuusohjelma pähkinänkuoressa 10 Vantaan puhutuimmalla kielellä (ruotsi, englanti, venäjä, viro, somali, albania, vietnam, arabia, kurdi, turkki)

Liitteet:

- Liite 1: Vantaan monikulttuuristumista kuvaavat mittarit
- Liite 2: Monikulttuurisuusasiain neuvottelukunta 2013–2014
- Liite 3: Maahanmuuttajakeskustelun keskeiset käsitteet
- Liite 4: Varhaiskasvatuksen monet roolit kotouttamisessa

ALKUSANAT

Kuva 2: Heidi Nygren

Kädessäsi on Vantaan monikulttuurisuusohjelma vuosille 2014–2017. Ohjelma on edellisen vuosille 2009–2012 tehdyn monikulttuurisuusohjelman päivitys. Vantaan 208 100 asukkaasta yli 13 prosenttia eli lähes 28 000 ihmistä puhuu äidinkielenään muuta kuin suomea, ruotsia tai saamea. Vantaalla puhutaan yhteensä 107 eri kieltä. Lisäksi Vantaalla kasvaa satoja suomalaisia lapsia ja nuoria, joiden sukujuuret ovat ulkomailla. Ennusteen mukaan vuoteen 2025 mennessä maahanmuuttajataustaisten osuus kasvaa yli kahteenkymmeneen prosenttiin.

Vantaalle suoraan ulkomailta muuttaneet, muun kunnan kautta saapuneet tai täällä jo syntyneet maahanmuuttajataustaiset ovat varsin heterogeeninen joukko. Tällä hetkellä tärkeimmät syyt muuttaa Suomeen ovat perheside, opiskelu ja työ. Oleskelu on usein väliaikaista. Kuva maahanmuuttajasta yksilönä, joka siirtyy yhdestä maasta toiseen pysyvästi, on vanhentunut.

Eri syistä muuttaneiden tai liikkuvien vantaalaisten monipuolista kielitaitoa ja kulttuurista osaamista tulee arvostaa nykyistä enemmän. Kansainvälisyys tuo voimaa myös elinkeinoelämään, kunhan kotokansainvälisten asukkaiden taitoja osataan hyödyntää.

Kotoutumisessa on kyse asukkaiden arjen järjestämisestä ja sopuisasta yhteiselosta – siitä, että jokainen löytää paikkansa yhteiskunnassa. Rasismia vastaan ja yhdenvertaisuuden puolesta on määrätietoisesti ponnisteltava.

Vantaan päivitetty monikulttuurisuusohjelma nostaa esiin sekä työssä onnistumiset että uudet tavoitteet ja haasteet. Onnistumiset antavat nostetta tulevalle työlle. Vantaalla luotetaan siihen, että haasteista selvitään yhdessä toimien. Kumppanuus kolmannen sektorin kanssa nousee esille uudella tavalla.

Hyvä kotoutuminen on kuin orkesterin yhteinen soitto; jokaisella soittajalla ja soittimella on tehtävänsä ja äänensä ja jokaisella sävellyksellä oma temponsa. Paras lopputulos syntyy yhdessä musisoiden, muut huomioiden ja samaa sävelmää soittaen.

Vantaa on yhteinen kaikille – kokonainen maailma on Vantaalla.

*”Sä sanot mua varmaan uneksijaks
mutta mä en ole yksin
mä toivon että sä liityt joukkoon
niin maailma on yksi ja yhteinen.”
(John Lennon Imagine - Kuvittele suomentanut Pentti Saarikoski)*

Heidi Nygrén
apulaiskaupunginjohtaja

Vantaan monikulttuurisuusohjelma pähkinänkuoressa

Vantaan monikulttuurisuusohjelma 2014–2017 linjaa vantaalaisen kotouttamisen suuntaviivat ja kokoaa yhteen toimet, jotka koskevat vantaalaisia maahanmuuttajia ja heidän jälkeläisiään sekä etnisiin vähemmistöihin kuuluvia. Ohjelma sisältää lain vaatiman kotouttamisohjelman. Laki kotoutumisen edistämisestä (kotoutumislaki) painottaa koko yhteiskunnan monikulttuuristumista. Tavoitteena on, että eri kulttuurisia ja kielellisiä taustoja edustavat ryhmät ovat yhdenvertaisessa asemassa kantasuomalaisten kanssa.

Uusi monikulttuurisuusohjelma on päivitetty versio edellisestä, vuosille 2009–2012 tehdystä ohjelmasta. Ohjelma valmisteltiin yhdessä kaupungin eri toimialojen ja kolmannen sektorin asiantuntijoiden, asukkaiden sekä muiden kumppaneiden kanssa. Sitä käsiteltiin toimialojen ja kaupungin johtoryhmissä sekä kaupunginhallituksessa ja **hyväksyttiin valtuustossa xx.xx.2014.**

Vantaan monikulttuuristumista seurataan ohjelmakauden aikana mittareiden avulla (liite 1). Ohjelman tavoitteiden toteutumista arvioidaan ”liikennevalomenetelmällä”, ja siitä raportoidaan kaupungin johtoryhmälle ja monikulttuurisuusasiain neuvottelukunnalle (liite 2) vuosittain.

Kunnalla on lain mukaan yleis- ja yhteensovittamisvastuu maahanmuuttajien kotoutumisen kehittämisessä, suunnittelussa ja seurannassa. Se tarkoittaa, että kunnan tulee toimia aloitteellisesti ja huolehtia alueensa palveluiden soveltuvuudesta myös maahanmuuttajille. Kunta vastaa kotouttamisen toimeenpanosta, kehittämisestä ja seurannasta paikallistasolla. Kotouttaminen on monialaista yhteistyötä kunnan, työ- ja elinkeinotoimiston ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Vantaalla kotouttamis- ja monikulttuurisuusasioiden valmistelusta, koordinoinnista ja kehittämisestä huolehtii asukaspalveluiden toimiala. Sen vastuualueeseen kuuluu myös maahanmuuttajien työllisyyden edistäminen.

Maahanmuuttajakeskustelua leimaa käsitteiden kirjo. Viitekehyksestä riippuen käytössä ovat muuan muassa termit maahanmuuttaja, maahanmuuttajataustainen, vieraskielinen, muunkielinen ja uussuomalainen (liite 3). Myös tämän ohjelman termit vaihtelevat sen mukaan, miten niitä on käytetty esimerkiksi tilastoinnissa ja eri hallinnonalojen tarjoamissa palveluissa.

Monikulttuurisuusohjelman tavoitteet on kirjattu kolmeen pilariin. Ne muodostavat vantaalaisen kotouttamisen ja monikulttuurisuuden kivijalan.

Monikulttuurisuusohjelman tavoitteet	Työ, taidot ja tulevaisuus	Kaikkien yhteinen kaupunki	Verkostot ja kumppanuudet voimavarana
	Maahanmuuttajataustaisten työllisyysaste nousee	Vaalitaan hyviä etnisiä suhteita	Kansainväliset yhteistyöverkostot vahvistuvat
	Maahanmuuttajien yrittäjyyden edellytykset paranevat	Palvelut ovat kaikille yhteisiä, ja erityispalvelut täydentävät niitä tarvittaessa	Yhteistyö valtion kanssa tehostuu
	Osaava kansainvälinen työvoima hakeutuu Vantaalle	Perheet ovat kotoutumisen keskiössä	Pääkaupunkiseudun yhteistyö edunvalvonnassa vahvistuu
	Jokainen pääsee koulutuksella eteenpäin	Kaupunki on kaikille viihtyisä ja turvallinen asuinympäristö	Pääkaupunkiseudun yhteistyö palveluiden kehittämisessä jatkuu
	Maahanmuuttajataustaisten osuus kaupungin henkilöstöstä kasvaa	Jokaisella on mahdollisuus harrastaa ja toimia haluamissaan yhteisöissä	Kumppanuudet kolmannen sektorin kanssa monipuolistuvat
Työyhteisöjen monimuotoisuustaidot vahvistuvat			
Vantaalaisen kotouttamisen kivijalka			

Kuva 3: Vantaan Nicehearts ry:n Qutomo-hankkeessa tuotettu piirroskuva kotouttamispolusta.
 Kuva: Maija Kotamäki.

Ohjelman tavoitteita, konkreettisia tekoja tavoitteiden toteuttamiseksi sekä vastuita ja seurantaa avataan erillisissä taulukoissa. Työ, taidot ja tulevaisuus -pilari sisältää tavoitteet ja teot, joiden avulla eri-ikäisten osaamista ja työelämävalmiuksia kehitetään. Ensisijainen tavoite on, että maahanmuuttajataustaisten työllisyysaste nousee. Tärkein työllistymisen edellytys on riittävä suomen ja/tai ruotsin kielen taito. Siksi suomen ja ruotsin kielen opetusta tulee lisätä kaikilla tasoilla. Myöhään tulleiden ja toiselle asteelle siirtyvien maahanmuuttajanuorten tukea ja ohjausta kehitetään. Lisäksi parannetaan maahanmuuttajien yrittäjyyden edellytyksiä. Kaupungin omana tavoitteena on palkata aiempaa enemmän maahanmuuttajataustaisia työntekijöitä ja sen ohella vahvistaa työyhteisöjen monimuotoisuustaitoja.

Pilari I: Työ, taidot ja tulevaisuus			
Tavoitteet	Teot	Vastuu	Seuranta
Maahanmuuttajataustaisten työllisyysaste nousee	1. Aiesopimus 2013–2015 pannaan täytäntöön -Töihin Suomessa -hanke tarjoaa työhön valmennusta ja työllistymistä edistävää toimintaa maahanmuuttaja-asiakkaille 2. Vantaalle perustettava sosiaalinen yritys huomioi myös maahanmuuttajien tarpeet	Työllisyyspalvelut Elinkeinopalvelut	
Maahanmuuttajien yrittäjyyden edellytykset paranevat	3. Tarjotaan erikielistä yritysneuvontaa yhteistyössä YritysHelsingin kanssa	Yrityspalvelut	

Osaava kansainvälinen työvoima hakeutuu Vantaalle	4. Vastataan paremmin vantaalaisten yritysten rekrytointitarpeisiin -vahvistetaan maahanmuuttajien työllisyys- ja koulutusverkostoa -TalentMatch -hanke järjestää rekrytointitapahtumia -edunvalvontaa tutkintojen tunnustamisessa tehostetaan	Kaikki toimialat Työllisyyspalvelut, kaikki toimialat Sivistystoimi Asukaspalvelut	
Jokainen pääsee koulutuksella eteenpäin	5. Aikuisten suomen ja ruotsin kielen opetusta lisätään ja kohdennetaan paremmin -valvotaan Vantaan etua kotoutumiskoulutuksen resurssien jaossa -kehitetään työnjakoa opetusta antavien toimijoiden välillä (kunta, järjestöt, koulutusorganisaatiot, vapaaehtoiset) 6. Nykyistä suurempi osa maahanmuuttajataustaisista ja romaninuorista siirtyy tutkintotavoitteelliseen toisen asteen koulutukseen -parannetaan opinto-ohjauksen avulla maahanmuuttaja- ja romanioppilaiden tukea toiselle asteelle siirryttäessä -Minne peruskoulun jälkeen? -opas laajaan käyttöön -lukioon valmistavaa opetusta kehitetään -opas <i>Monikulttuurinen opetus ja ohjaus – työkaluja lukioihin, Vantaan lukiot 2013</i> otetaan käyttöön 7. Lisätään oman äidinkielen opetusta esiopetuksessa 8. Myöhään tulleiden nuorten tukipalvelut saatetaan kuntoon tehokkaamman edunvalvonnan avulla 9. Lisätään nuorten työpajatoimintaa ja oppisopimuskoulutusta sekä ohjausta ja tukea	Asukaspalvelut, toimialat yhdessä Sivistystoimi Sivistystoimi, kaikki toimialat Sivistystoimi Sivistystoimi	
Maahanmuuttajataustaisien osuus kaupungin henkilöstöstä nousee	10. Kehitetään ennakoivaa rekrytointia henkilöstön ja palveluiden monimuotoisuuden turvaamiseksi -suomen kielen testaamisen malleja kehitetään edelleen	Henkilöstöpalvelut, kaikki toimialat	
Työyhteisöjen monimuotoisuustaidot vahvistuvat	11. Opas <i>Avaimia monimuotoisuuden johtamiseen</i> tehdään osaksi esimiesten työkalupakkia	Henkilöstöpalvelut, kaikki toimialat	

Kaikkien yhteinen kaupunki -pilariin on koottu tavoitteet ja teot, joiden avulla Vantaasta luodaan kaikille asukkaille viihtyisä ja turvallinen kaupunki. Sosiaalista eheyttä vahvistetaan ja asukkaat otetaan mukaan lähiympäristön ja palveluiden suunnitteluun. Perheiden tarpeet huomioidaan entistä paremmin. Asukkaita innostetaan toimimaan tärkeinä pitämiensä asioiden hyväksi esimerkiksi järjestöissä ja rohkaistaan osallistumaan asukastilaisuuksiin. Hyviä etnisiä suhteita ja monikulttuurista ilmapiiriä vahvistetaan luomalla mahdollisuuksia asukkaiden kohtaamiselle ja pitämällä yllä avointa keskusteluilmapiiriä. Lasten, nuorten ja aikuisten mahdollisuuksia harrastaa edistetään madaltamalla osallistumiskynnystä, tukemalla järjestötoimintaa ja tehostamalla tiedottamista.

Pilari II: Kaikkien yhteinen kaupunki			
Tavoitteet	Teot	Vastuut	Seuranta

Palvelut ovat kaikille yhteisiä, ja erityispalvelut täydentävät niitä tarvittaessa	12. Varmistetaan, että palvelut soveltuvat myös maahanmuuttajille -tehostetaan neuvontaa ja opastusta -kansainväliset asukkaat osallistuvat palveluiden suunnitteluun muiden kuntalaisten kanssa osallisuusohjelman mukaisesti mm. järjestämällä säännöllisesti maahanmuuttajafoorumeita -edistetään lasten ja nuorten osallisuutta Lasten ja nuorten Vantaa II -toimintaohjelman mukaisesti	Kaikki toimialat, asukaspalvelut	
Perheet ovat kotoutumisen keskiössä	13. Vahvistetaan avoimia päiväkoteja muualta muuttaneiden perheiden kokoontumispaikkoina	Sivistystoimi, sosiaali- ja terveystoimi	
Kaupunki on kaikille viihtyisä ja turvallinen asuinympäristö	14. Turvataan alueiden sosiaalinen monimuotoisuus -toteutuu esimerkiksi yleiskaavan mukaisten täydennysrakentamisalueiden ja asunto-ohjelmassa linjattujen toimien kautta -ennaltaehkäistään asumisen segregatiota -kehitetään Helsingin ja Espoon kanssa indikaattoreita, joilla mitataan sosiaalista eheyttä yhteistyössä	Maankäyttö	
	15. Maahanmuuttajat ovat mukana aktiivisina toimijoina Länsimäen lähiöhankeissa	Maankäyttö, asukaspalvelut	
Jokaisella on mahdollisuus harrastaa ja toimia haluamissaan yhteisöissä	16. Tuetaan järjestöjä kotoutumista tukevassa työssä ja oman kielen ja kulttuurin säilyttämisessä -tehdään näkyväksi järjestöjen tekemä työ monikulttuurisen ilmapiirin edistämiseksi*	Kaikki toimialat, asukaspalvelut	
	17. Madalletaan maahanmuuttajataustaisten kynnystä harrastaa -Sporttia kaikille -toimintaa laajennetaan -tiedotetaan paremmin harrastus- ja toimintamahdollisuuksista	Sivistystoimi	
Vaalitaan hyviä etnisiä suhteita	18. Luodaan lisää mahdollisuuksia asukkaiden kohtaamiselle -kehitetään kohtaamispaikkojen verkostoa -tuetaan uskonnollisten yhteisöjen välistä vuoropuhelua	Kaikki toimialat	
	19. Sitoudutaan rasismin nollatoleranssiin kaikilla tasoilla -kehitetään tapoja tehdä rasismin vastaista työtä ja vähentää ennakkoluuloja	Kaikki toimialat	

* eri tavat, joilla kaupunki tukee järjestöjä, on avattu ohjelman kolmannessa pilarissa

Verkostot ja kumppanuudet voimavarana -pilariin on koottu kaupungin eri toimijoiden kanssa tekemää yhteistyötä koskevat linjaukset ja teot. Tavoitteena on yhteistyön vahvistaminen ja edunvalvonnan tehostaminen eri tasoilla. Siihen pyritään olemalla aktiivisia ja aloitteellisia pääkaupunkiseudun yhteisten palveluiden kehittämisessä sekä alueellisissa ja kansallisen tason hankkeissa. Kumppanuutta kolmannen sektorin kanssa kehitetään ja laajennetaan. Kansainvälistä yhteistyötä pyritään vahvistamaan.

Pilari III: Verkostot ja kumppanuudet voimavarana			
Tavoitteet	Teot	Vastuut	Seuranta
Kansainväliset yhteistyöverkostot vahvistuvat	20. Haetaan aktiivisemmin oppia alan eurooppalaisista verkostoista (esim. Eurocities ja URBACT) ja hyödynnetään kokeneempien maahanmuuttomaiden kokemuksia	Asukaspalvelut, kaikki toimialat	
Yhteistyö valtion kanssa tehostuu	21. Vantaa on mukana olennaisissa maahanmuutto- ja vähemmistökysymyksiin liittyvissä	Asukaspalvelut, kaikki toimialat	

	valtakunnallisissa kehittämishankkeissa 22. Vantaa on mukana HERIEC*-yhteistyössä ja valtion ja Helsingin seudun kasvusopimuksessa 2013–2015	Yrityspalvelut, työllisyyspalvelut	
Pääkaupunkiseudun yhteistyö edunvalvonnassa vahvistuu	23. Nostetaan esille edunvalvonnan kannalta keskeiset teemat useilla eri foorumeilla -valvotaan oppivelvollisuusiän ylittäneiden nuorten etua -toimitaan aikuisten kotoutumiskoulutuksen riittävyyden turvaamiseksi	Kaikki toimialat, sivistystoimi, asukaspalvelut	
Pääkaupunkiseudun yhteistyö palveluiden kehittämisessä jatkuu	24. Työskennellään pääkaupunkiseudun yhteisten maahanmuuttopoliittisten palvelulinjausten selkiyttämiseksi -kehitetään edelleen yhteisiä neuvontapalveluja	Asukaspalvelut	
Kumppanuudet kolmannen sektorin kanssa monipuolistuvat	25. Hyödynnetään paremmin järjestöjen osaamista ja verkostoja kotouttamispalvelujen kehittämisessä -tiedotetaan kaupungin omien avustusten ja muun rahoituksen saantimahdollisuuksista -tuetaan järjestöjä kaupungin ulkopuolisen rahoituksen hankkimisessa - tehdään järjestöjen kanssa yhdessä kehittämishankkeita -kuullaan järjestöjen ääntä palvelujen kehittämisessä ja arvioimisessa -vahvistetaan dialogia venäläistaustaisten yhdistysten kanssa (osallistutaan Cultura-säätiön Osaava-hankkeeseen)	Asukaspalvelut, kaikki toimialat	

*HERIEC on Kauppakamarin johtama Helsinki Region Immigrant Employment Council -hanke

Kohti kevyempää kotouttamista

Vantaalainen monikulttuurisuuden ja kotouttamisen edistäminen lähtee toisaalta lainsäädännöstä, toisaalta tulevaisuuteen katsovasta realismista. Kotouttamisella tarkoitetaan viranomaisen toimenpiteitä yksilön kotoutumisen tukemiseksi. Kotoutumisella puolestaan viitataan yksilön omiin pyrkimyksiin löytää paikkansa uudessa maassa.

Uusi kotoutumislaki koskee kaikkia maahanmuuttajia, näin ollen kotouttamisen piiriin kuuluu nyt aiempaan verrattuna paljon enemmän ihmisiä. Se merkitsee sitä, että raskaista ja rajatuille ryhmille suunnatuista sosiaalipalveluista siirrytään kohti kevyempiä ja joustavampia palveluita kuten neuvontaa.

Kotouttaminen monipuolistuu, sillä tulevaisuudessa palvelut sisältävät kokonaisuuden, jossa ovat mukana järjestöt ja vapaaehtoistyö ja mahdollisesti myös yritykset. Kotouttaminen kevenee – monelle maahanmuuttajalle neuvonta riittää alkuunpääsyyn. Lainmukaiset alkukartoitukset tehdään Vantaalla yhteispalvelupisteissä ja tarvittaessa sosiaalitoimessa, muu neuvonta annetaan osana asukkaiden yleisneuvontaa yhteispalvelussa ja järjestöissä. Kotouttaminen muuttuu joustavammaksi, esimerkiksi kotona lapsiaan hoitavat vanhemmat voivat opiskella suomen kieltä avoimissa päiväkodeissa. Jotta kotouttamiseen liittyvät tavoitteet voisivat toteutua, eri toimijoiden yhteistyötä on koordinoitava paremmin ja työnjaosta sovittava. Kotouttamista kehitetään tilasto- ja tutkimustiedon pohjalta. Monikulttuurinen ilmapiiri tarkoittaa myönteistä ja erilaisuutta hyväksyvää asenneilmastoa. Onnistunut kotouttaminen

vahvistaa monikulttuurista ilmapiiriä ja monikulttuurinen ilmapiiri puolestaan edistää

kotoutumista.

Vantaan monikulttuurisuuden ja kotouttamisen suuntaviivat

- **Kotouttaminen laajenee, monipuolistuu ja kevenee**
- **Monikulttuurinen ilmapiiri vahvistuu**
- **Kotoutumispalvelut joustavat**
- **Yhteistyötä koordinoidaan paremmin**
- **Tilasto- ja tutkimustietoa kotouttamisen suunnittelussa ja kehittämisessä hyödynnetään paremmin**

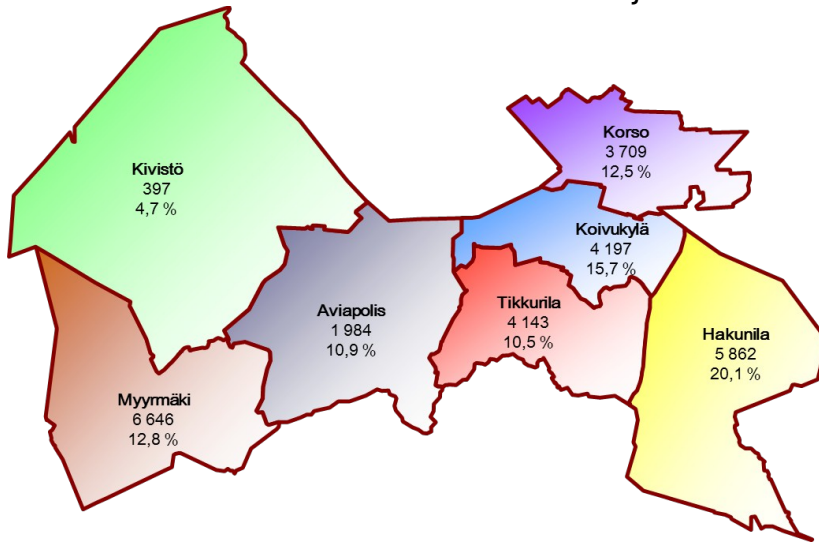
1 Ohjelman lähtökohdat

Laki, väestönkehitys ja Vantaan arvot määrittävät Vantaan monikulttuurisuusohjelman lähtökohdat. Laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010) astui voimaan syksyllä 2011. Siinä kotoutuminen määritellään maahanmuuttajan ja yhteiskunnan vuorovaikutteiseksi kehitykseksi. Tavoitteena on, että maahanmuuttaja saa yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja samalla, kun tuetaan hänen mahdollisuuksiaan oman kielen ja kulttuurin ylläpitämiseen.

Kotoutumislaki toi mukanaan uusia velvoitteita kunnille, sillä kotouttamisen piiriin tuli ryhmiä, joita ei aiemmin ollut huomioitu lainsäädännön tasolla. Laki takaa perustiedot suomalaisesta yhteiskunnasta kaikille Suomeen asettuville. Käytännössä se tarkoittaa, että maahanmuuttajalle tarjotaan mahdollisuus alkukartoitukseen. Alkukartoituksen laajuus vaihtelee asiakkaan tarpeen mukaan. Alkukartoituksessa kerrotaan uudelle asukkaalle Vantaan palveluista sekä selvitetään tulijan tiedot ja taidot. Tarvittaessa tehdään kotoutumissuunnitelma. Vantaalla alkukartoituksen järjestämisvastuu on jaettu työ- ja elinkeinotoimiston, maahanmuuttajien yhteispalvelutoimiston ja yhteispalvelun kesken.

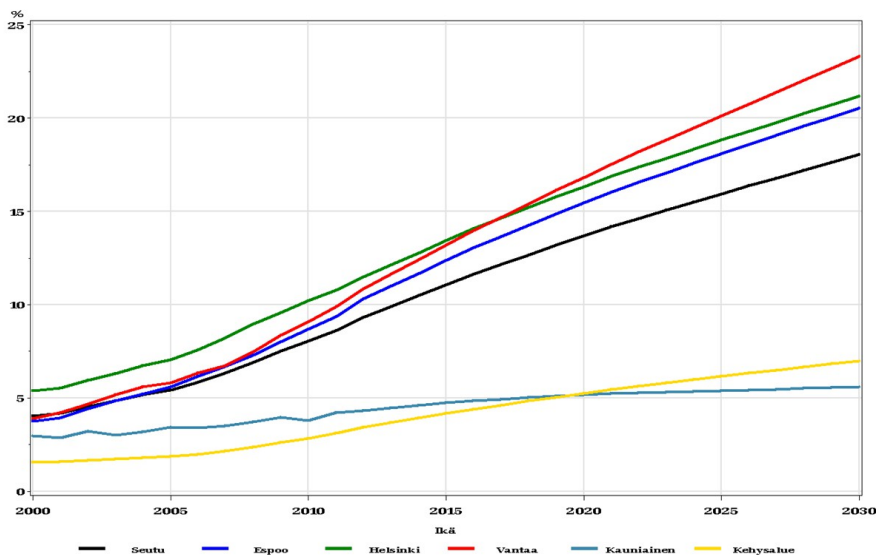
Kotouttamistyötä linjaa kotouttamislain velvoitteiden ohella valtion kotouttamisohjelma. Valtio laati ensimmäisen valtakunnan tasoisen kotouttamisohjelman vuosille 2012–2015. Siinä kotouttaminen ja kotoutuminen määritellään väljästi prosessina, jossa muualta muuttaneesta tulee osa suomalaista yhteiskuntaa. Valtion kotouttamisohjelmassa 2012–2015 kiinnitetään huomiota kotoutumisen erilaisiin polkuihin. Palveluja tarjotaan heti työmarkkinoille suuntaavien lisäksi myös muille, kuten ikääntyneille, kotiäideille ja opiskelijoille.

Valtion kotouttamisohjelman tavoitteita pilotoitiin vuosien 2011–2013 aikana valtakunnallisessa Osallisena Suomessa -hankekokonaisuudessa. Vantaalta oli mukana neljä merkittävää hanketta. Hankkeet liittyivät peruskoulun ja lukio-opetuksen kehittämiseen sekä teini-iässä Suomeen tulleiden nuorten ja kotiäitien aseman kohentamiseen. Hankkeissa selkiytyi käsitys siitä, mitkä asiat tulee vakiinnuttaa osaksi kunnan palveluja ja mihin tulee varata pysyvä valtion rahoitus projektirahoituksen sijaan. Erityisen haavoittuva ryhmä on oppivelvollisuusiän jälkeen tulleet nuoret. Kuntien tulee valvoa heidän etuaan yhteistyössä.



Kuva 5: Vieraskielisten määrä ja prosenttiosuus koko väestöstä Vantaan suuralueilla 1.1.2014. (Lähde: Fakta-kuntarekisteri, Vantaan väestötieto-osa)

Vieraskielisen väestön määrän kasvu on Vantaalla ja koko Helsingin seudulla ollut odotettua nopeampaa, mikä asettaa omat haasteensa kotouttamiselle. Vantaalla oli vuoden 2014 alussa noin 208 000 asukasta. Väestö kasvaa tasaisesti kahdella tuhannella asukkaalla vuodessa. Vieraskielisten osuus Vantaan väestöstä oli vuodenvaihteessa 2014 yli 13 prosenttia ja on jo ohittanut Helsingin ja Espoon. Muutos perustuu varsinkin viron- ja venäjänkielisten määrän kasvuun. Muuttajat tulevat osin ulkomailta, osin seudun sisältä ja vähemmässä määrin muualta Suomesta. Samalla vieraskielisen väestön rakenne muuttuu. Suomessa syntyneiden ja maassa pitkään asuneiden osuus kasvaa. Se tulee näkyviin varsinkin 2020-luvulla.



Kuva 4: Vieraskielisten osuus Vantaan väestöstä v. 2000–2030. Sen osuus Vantaalla on nyt yli 13 prosenttia. (Lähde: Vantaan väestö 2012/2013)

Monikulttuurisuusohjelma kytkeytyy läheisesti kaupungin strategiaan. Kaupungin strategisena painopisteenä on yhteiskunnallisen yhteenkuuluvuuden ja osallisuuden tukeminen sekä

maahanmuuttajien nopea työllistyminen. Monikulttuurisuus näkyy Vantaalla sitoutumisena yhdenvertaisuuteen, syrjimättömyyteen ja rasismin ehkäisyyn sekä myönteisen asenneilmapiirin edistämiseen. Kotouttaminen pohjautuu kaupungin arvoihin, jotka ovat innovatiivisuus, kestävä kehitys ja yhteisöllisyys. Perheiden hyvinvointi on kotouttamisen keskiössä.

Vantaan visio ja arvot

Vantaan visio on olla kansainvälinen kestävä kasvun keskus, jossa kaupunkia ja palvelujen laatua kehitetään yhdessä asukkaiden kanssa. Vantaa on asukkaille turvallinen kotikaupunki, yrityksille Suomen paras kumppani ja työntekijöille maan parhaiten johdettu kaupunki.

Innovatiivisuus on kykyä tuottaa Vantaalle uusia hyödyllisiä muutoksia ja toimia suunnannäyttäjänä sekä rohkeutta etsiä uusia entistä parempia tapoja järjestää palveluja kuntalaisen hyväksi.

Kestävä kehitys on hyvien elinmahdollisuuksien turvaamista nykyisille ja tuleville sukupolville. Ratkaisuissa ja päätöksenteossa huomioidaan ekologiset näkökulmat ja oikeudenmukaisuus sekä pidetään talous tasapainossa.

Yhteisöllisyys on osallisuutta ja aktiivisuutta sekä vastuullisuutta yhteisten tavoitteiden saavuttamisessa. Vantaalainen yhteisöllisyys on yhteishengen luomista sekä kumppanuutta yritysten ja kuntalaisten kanssa.

Monikulttuurisuusohjelma koostuu kolmesta pilarista tavoitteineen. Ensimmäinen pureutuu työllisyys- ja koulutuskysymyksiin. Toisen pilarin tavoitteet liittyvät kaupunkiin sosiaalisena ja fyysisenä elinympäristönä ja palvelujen tuottajana. Kolmannessa pilarissa linjataan kaupungin eritasoisin kumppanuksiin ja edunvalvontaan kytkeytyvät tavoitteet.

2 Pilari I: Työ, taidot ja tulevaisuus

Yksi kotoutumisen tärkeimpiä ulottuvuuksia on mahdollisuus elättää itsensä työnteolla. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaiseman Maahanmuuttajabarometrin 2012 mukaan Suomessa asuvat maahanmuuttajat korostavat työn tekemisen merkitystä ja arvoa kotoutumisessa. Vantaalla tavoitteena on maahanmuuttajien työttömyyden puolittuminen vuoteen 2015 mennessä. Tavoite on kunnianhimoinen ja siihen tähtäävät toimet ovat laaja-alaisia.

Vantaan paradoksi on, että kaupungin työpaikkaomavaraisuus on suuri, yli sata prosenttia, mutta työttömyysaste silti pääkaupunkiseudun korkein. Joulukuussa 2013 Vantaalla oli yli 10 000 työtöntä ja työttömyysaste yli kymmenen prosenttia. Noin joka neljäs vantaalainen työtön on vieraskielinen. Toisin kuin muualla Suomessa, Vantaalla työikäisten määrä kasvaa. Kasvu perustuu siihen, että vieraskielisen väestön määrä nousee. Vieraskieliset ovat voimavara, joka on vielä vajaakäytössä.

Maahanmuuttajataustaisten työllistyminen on vaikeampaa kuin suomalaisten. Työllistymiseen liittyviä erityisiä esteitä ovat muun muassa puutteet kielitaidossa, tutkintojen, työkokemuksen ja ammattitaidon tunnistamisen ja tunnustamisen vaikeus sekä työnantajien ennakkoluulot. Vantaalla töihin pääsyä edistetään neuvonnan, työkykyä edistävän toiminnan, kohdennetun työvoimakoulutuksen, yritys- ja rekrytointitapahtumien, koulutuksen ja välityömarkkinoiden avulla. Tavoitteena on Vantaan elinvoimaohjelman linjausten mukaisesti hyödyntää ja vahvistaa maahanmuuttajien osaamista ja kulttuurintuntemusta työelämän tarpeisiin.

Aikuisten maahanmuuttajien lisäksi Vantaalla on paljon päiväkotij- ja kouluikäisiä lapsia, joiden juuret ovat muualla kuin Suomessa. Vuosien 2013 ja 2014 vaihteessa vantaalaisissa perheissä oli noin 5000 alle 19-vuotiasta vieraskielistä lasta ja nuorta. Lapsia tulee Vantaalle eri-ikäisinä ja koulu-uran eri vaiheissa. Kotouttaminen on jatkumo, joka alkaa neuvolasta ja jatkuu aina peruskoulun loppuun ja omaan ammattiin. Koulun tehtävä on tarjota kaikille lapsille ja nuorille yhtäläiset mahdollisuudet päästä kiinni yhteiskuntaan.

2.1 Yhteistyö parantaa työllistymistä edistäviä palveluita

Vuoden 2013 alusta astui voimaan työvoimapalveluiden organisaatiomuutos. Uuden mallin toimeenpano on vasta täsmentymässä. Vantaalla työvoimapalveluita tarjotaan Tikkurilan TE-toimistossa. Kaikissa Uudenmaan alueen TE-toimistoissa palvellaan koko Uudenmaan alueen asiakkaita. Maahanmuuttajille erikseen tarjottavia palveluita on karsittu. TE-toimistossa pidettävä maahanmuuttajien työnhakuklubi jatkaa tauon jälkeen toimintaansa.

Työllisyyden hoidolle on ominaista hajanaisuus ja projektivetoisuus. Vantaalla tavoitteena on tiivistää työvoimapalveluiden ja kaupungin välistä yhteistyötä niin, että asiakkaat saadaan

ohjattua palveluihin tehokkaasti. Kokonaisuuden selventämiseksi eri toimijat valmistelevat palvelukarttaa ”perustyönhakijalle”, kotiäideille ja nuorille.

Vantaalla toimii maahanmuuttajien työllisyys- ja koulutusverkosto, joka kokoaa säännöllisesti yhteen asiantuntijoita kaupungin eri toimialoilta, TE-palveluista sekä järjestöistä keskustelemaan ja vaihtamaan tietoja työllisyysasioista.

Verkostoon kuuluvat tällä hetkellä työllisyyspalvelut, työvoiman palvelukeskus, TE-toimisto, monikulttuurisuusasiain yksikkö, yhteispalvelu, Vantaan ammattiopisto, Vantaan aikuisopisto, nuorten työpajat, aikuissosiaalityön maahanmuuttajatiimi, Vantaan Nicehearts ry, R3 Maahanmuuttajanuorten tuki ry. ja Monika-Naiset Liitto ry.

Maahanmuuttajien kotoutumisen ja työllistymisen tehostamiseksi on solmittu aiesopimus vuosille 2013–2015 pääkaupunkiseudun kuntien ja yrittäjäjärjestöjen sekä Helsingin seudun kauppakamarin ja valtion (TEM, OKM) kesken. Sopijaosapuolet sitoutuvat kehittämään maahanmuuttajien kotoutumista edistäviä palveluja. Aiesopimuksen taustalla on hallitusohjelman tavoite puolittaa ulkomaan kansalaisten työttömyys vuoteen 2015 mennessä.

Tavoite	Teot	Vastuu	Seuranta
Maahanmuuttajataustais ten työllisyysaste nousee	1. Aiesopimus 2013–2015 pannaan täytäntöön -Töihin Suomessa -hanke tarjoaa työhön valmennusta ja työllistymistä edistävää toimintaa maahanmuuttaja-asiakkaille 2. Vantaalle perustettava sosiaalinen yritys huomioi myös maahanmuuttajien tarpeet	Työllisyyspalvelut Elinkeinopalvelut	
Maahanmuuttajien yrittäjyyden edellytykset paranevat	3. Tarjotaan erikielistä yritysneuvontaa yhteistyössä YritysHelsingin kanssa	Yrityspalvelut	

Maahanmuuttajat pyritään saamaan entistä nopeammin kotoutumiskoulutukseen, työkokeiluun tai muuhun työvoimapolitiittiseen palveluun. Palveluita tulee kehittää siihen suuntaan, että harjoittelut johtavat pysyvään työllistymiseen. Maahanmuuttajia myös kannustetaan yrittäjyyteen. Maahanmuuttajien yrittäjyyttä tuetaan parantamalla neuvontaa yhteistyössä YritysHelsingin kanssa. Pienet yritykset ovat merkittäviä työllistäjiä, ja etenkin maahanmuuttajataustaiset perustavat yrityksiä yleisemmin kuin suomalaiset keskimäärin (Joronen 2012).

Kuva 5: aasialainen ruokavaunu Peltolan torilla

Vantaalla työllistymistä edistäviä palveluita tarjotaan sekä osana perustoimintaa että hankkeissa. Vantaan työllisyyspalvelut tarjoaa työttömille kuntouttavaa työtoimintaa ja työkokeilua Vantaan Valon ja Koutsin työvalmennusyksiköissä. Työllisyyspalveluiden kolme maahanmuuttajiin erikoistunutta työhönvalmentajaa tukee asiakkaita työhaussa. Nuorille palveluohjausta antaa Petra – nuoret uusille urille -hanke ja pitkäaikaistyöttömille kuntakokeilu Työraide. Vantaalla käynnistyi syksyllä 2013 Töihin Suomessa -hanke. Toisin kuin useimmat hankkeet, jotka keskittyvät pitkäaikaistyöttömiin, hanke tarjoaa työllistymistä edistäviä toimenpiteitä vantaalaisille maahanmuuttajille pian kotoutumiskoulutuksen jälkeen.

Vantaa on mukana koulutetuille maahanmuuttajille suunnatussa Talent Match -hankkeessa, joka järjestää verkostoitumis- ja rekrytointitilaisuuksia työnhakijoiden ja korkean teknologian yritysten välillä. Tilaisuudet tarjoavat kansainvälisille osaajille mahdollisuuden löytää oman alansa töitä ja yrityksille mahdollisuuden löytää osaavaa työvoimaa.

Tavoite	Teot	Vastuu	Seuranta
Osaava kansainvälinen työvoima hakeutuu Vantaalle	4. Vastataan paremmin vantaalaisten yritysten rekrytointitarpeisiin -vahvistetaan maahanmuuttajien työllisyys- ja koulutusverkostoa -TalentMatch -hanke järjestää rekrytointitapahtumia -edunvalvontaa tutkintojen tunnustamisessa tehostetaan	Kaikki toimialat Työllisyyspalvelut, kaikki toimialat Sivistystoimi Asukaspalvelut	

Kaupungin ja TE-toimiston omat resurssit eivät aina riitä palvelujen räätälöintiin eri asiakasryhmille. Siksi järjestöt ovat nousemassa tärkeään rooliin erilaisten kotoutumispolkujen ja täydentävien palveluiden tarjoajina. Kaupunki haluaa seurata ja varmistaa, että jokainen saa omiin tarpeisiinsa sopivaa palvelua.

2.2 Kotoutuminen edellyttää kielitaitoa

Kotoutumislain mukaan oppivelvollisuusiän ylittäneelle maahanmuuttajalle järjestetään kotoutumiskoulutuksena suomen ja/tai ruotsin kielen opetusta. Tarvittaessa järjestetään myös luku- ja kirjoitustaidon opetusta sekä muuta opetusta, joka edistää työelämään ja jatkokoulutukseen pääsyä sekä yhteiskunnallisia, kulttuurisia ja elämänhallintaan liittyviä valmiuksia. (1386/2010 § 20.) Lain edellyttämä opetus järjestetään pääsääntöisesti työvoimakoulutuksena, jolloin siitä vastaa paikallistasolla TE-palvelut. Sitä voidaan järjestää myös omaehtoisena koulutuksena TE-hallinnon hyväksymässä oppilaitoksessa, Vantaalla aikuisopistossa, Edupolissa ja Axxellissa.

Kuva 6: Jarmo Kejonen: Aikuisopiston varjoaalit lokakuussa 2012. Aikuisopiston suomen kielen opiskelijat harjoittelivat äänestyskäyttäytymistä lokakuun kunnallisvaaleja varten.

Vain osa Vantaalle muuttavista ulkomaalaisista kuuluu valtion kotoutumiskoulutuksen piiriin. Muiden kotoutumiskoulutuksen maksaa kaupunki. Suurin osa kunnan tarjoamasta suomen kielen opetuksesta järjestetään Vantaan aikuisopistossa. Aikuisopisto tarjoaa eri toimipisteissään kursseja, jotka on suunnattu etupäässä kotona lastaan hoitaville vanhemmille, senioreille ja aviopuolisoina hiljattain maahan muuttaneille.

Valtion kotoutumiskoulutuksen sisältämän kielenopetuksen riittämättömyys ja kohdentuminen on ollut ongelma jo vuosia. Kaupunki paikkaa puutetta ns. starttikursseilla. Muutamista viikkotunneista koostuvat kurssit eivät kuitenkaan vastaa kotoutumiskoulutukseen sisältyvää kokopäiväistä kohdennettua kielenopetusta. Kotoutumiskoulutukseen liittyviä ongelmia ei voi ratkaista kuntatasolla, vaan siihen tarvitaan valtiota.

Myös järjestöt ja vapaaehtoiset opettajat tarjoavat suomen kielen opetusta. Esimerkiksi Akateemisten naisten Luetaan yhdessä -verkoston vapaaehtoiset opettavat suomen kieltä ja luku- ja kirjoitustaitoa kotiäideille. Nyt vantaalainen innovaatio on laajentunut valtakunnalliseksi toimintamalliksi. Vuonna 2012 verkostossa toimi lähes 400 opettajaa ympäri Suomea. Vantaalla varhaiskasvatus tekee yhteistyötä Luetaan yhdessä -verkoston ja muiden kumppaneiden kanssa, jotta myös kotona lastaan hoitavilla vanhemmilla olisi mahdollisuus opiskella suomea. Syksystä 2013 alkaen miehille on perustettu omia ryhmiä.

Tavoite	Teot	Vastuu	Seuranta
Jokainen pääsee koulutuksella eteenpäin	5. Aikuisten suomen ja ruotsin kielen opetusta lisätään ja kohdennetaan paremmin -valvotaan Vantaan etua kotoutumiskoulutuksen resurssien jaossa -kehitetään työnjakoa opetusta antavien toimijoiden välillä (kunta, järjestöt, koulutusorganisaatiot, vapaaehtoiset)	Asukaspalvelut, toimialat yhdessä Sivistystoimi	

Vantaalla puhutut äidinkielet 2012 – sanapilvi tai muu visualisointi, paikka?

afgaani pasto afrikaans akan albania ambo ndonga amhara arabia armenia azeri baski bengali bosnia bulgaria burma myanmar englantia espanja ewe fääri fulah galla oromo georgia hausa heprea hindi hollanti igbo iiri indonesia bahasa islanti italia jakutia japani joruba kannada katalaani kazakki khmer kambodza kiina kikuju komi kongo korea kreikka kroatia kurdi lao latvia lätti liettua lingala luba luba-katanga luganda ganda luxemburgish makedonia malaiji malajalam malta marathi moldavia mongoli ndebele nepali norja pandzabi persia farsi portugali puola ranska retoromaani romanian ruanda rundi kirundi ruotsi saame saksa serbia serbokroatia shona singali skotti gaeli slovakki sloveeni somali suahili suomi tagalog tamil tanska tataari telugu thai tigrinja tiibet tonga tsekki tsetseeni tswana setswana turkki turkmeeni twi uiguuri ukraina unkari urdu uzbekki valkovenäjä venäjä vietnam viro wolof xhosa zulu

2.3 Koulutuksen ja osaamisen avulla eteenpäin

Vantaalla peruskouluissa on tällä hetkellä n. 20 000 oppilasta. Suomi toisena kielenä -opetuksessa oli vuonna 2013 vajaat 3 000 oppilasta. Vain 72,5 prosenttia vantaalaisista maahanmuuttajanuorista siirtyi vuonna 2012 toisen asteen opintoihin, kun kaikista peruskoulun päättäneistä 88,1 prosenttia jatkoi toisella asteella. Maahanmuuttajataustaiset myös keskeyttävät opintonsa herkemmin kuin kantasuomalaiset. Maahanmuuttajataustaisten nuorten syrjäytymisriski on suuri – viisinkertainen verrattuna suomalaisiin (Myrskylä, 2012). Kaikille oppilaille tulee tarjota riittävästi tukea koulunkäyntiin koulu-uran eri vaiheissa.

Tavoite	Teot	Vastuu	Seuranta
---------	------	--------	----------

Jokainen pääsee koulutuksella eteenpäin	6. Nykyistä suurempi osa maahanmuuttajataustai-sista ja romaninuurista siirtyy tutkintotavoitteelliseen toisen asteen koulutukseen -parannetaan opinto-ohjauksen avulla maahanmuuttaja- ja romanioppilaiden tukea toiselle asteelle siirryttäessä -Minne peruskoulun jälkeen? -opas laajaan käyttöön -lukioon valmistavaa opetusta kehitetään -opas <i>Monikulttuurinen opetus ja ohjaus – työkaluja lukioihin, Vantaan lukiot 2013</i> otetaan käyttöön	Sivistystoimi, kaikki toimialat Sivistystoimi Sivistystoimi	
---	--	---	--

Vantaalla kehitetään kielitietoista koulua osana laajempaa perusopetuksen uudistusta. Lapsi voi saada kielellistä ja muuta tukea tavallisessa luokassa. Tarvittaessa lapsi voi aloittaa koulunkäynnin maahanmuuttajien omalla valmistavalla luokalla ja siirtyä sieltä myöhemmin yleisopetukseen. Vuonna 2013 valmistavassa opetuksessa oli 280 oppilasta. Sivistystoimen aluekoordinaattorit toimivat yhdyshenkilöinä vanhempien ja koulun välillä ja etsivät vanhempien kanssa yhdessä lapselle sopivan koulun ja ryhmän perheen muuttaessa ulkomailta Vantaalle.

Tavoite	Teot	Vastuu	Seuranta
Jokainen pääsee koulutuksella eteenpäin	7. Lisätään oman äidinkielen opetusta esiopetuksessa	Sivistystoimi	

Eri kieli- ja kulttuuriryhmien vanhemmille järjestetään Väestöliiton vertaistukimallin mukaan toteutettuja tehostettuja vanhempainiltoja. Iltojen teemoja voivat olla esimerkiksi opiskelu yläluokilla, ainevalinnat, yhteishaku, jatko-opiskelumahdollisuudet tai eri ammattien pätevyys- ja koulutusvaatimukset.

Lukioissa vieraskielisiä on tällä hetkellä noin kahdeksan prosenttia. Maahanmuuttajataustaisten lukiolaisten opiskelun tueksi on tehty Vantaalla lukioiden yhteinen suunnitelma. Vantaalla toimii myös lukio-opintoihin valmistava kymppiluokka, joka tarjoaa suomen kielen lisäopetusta sitä tarvitseville. Lukiolakiin tuleva muutos mahdollistaa lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen järjestämisen maahanmuuttajille ja muille vieraskielisille. Koulutus aloitetaan Vantaalla syksyllä 2014.

Kuva 8: Sankariainesta

Toisen asteen koulutushaun tueksi on julkaistu [Minne peruskoulun jälkeen? -opas](#), joka on käännetty yhdeksälle kielelle. Nuorille, jotka tarvitsevat vahvistusta suomen kielen taitoihin ja ammatinvalintaan, on tarjolla maahanmuuttajille suunnattua valmistavaa koulutusta Vantaan ammattiopisto Variassa. Yhteishakujärjestelmän uudistukset antavat maahanmuuttajataustaisille paremmat mahdollisuudet päästä ammatilliseen koulutukseen.

Hankkeet ja järjestöt tarjoavat neuvontaa ja tukea tulevaisuuttaan vielä miettiville nuorille. R3 Maahanmuuttajanuorten yhdistyksen Info- ja palvelukeskus -hankkeen vahvuutena on se, että itsekin maahanmuuttajataustaiset työntekijät pystyvät tarjoamaan ammattitaitoisen neuvonnan

ohella vertaistukea asiakkaille. Petra – nuoret uusille urille -hanke on tehnyt valtakunnan tasollakin tunnustusta saanutta palveluohjausta syrjäytymisvaarassa olevien nuorten parissa.

Kuva 9: R3 action!

Erityisen haastava ryhmä kotouttamisen kannalta ovat oppivelvollisuusiän jälkeen saapuneet nuoret, joilla on heikko tai olematon koulupohja. He tarvitsevat normaalia enemmän tukea sekä opinnoissa että yleensä elämänhallinnassa. Myöhään tulleiden nuorten koulutuspolkua on rahoitettu kunnissa vuosikausia projektirahoituksella, eikä palvelujärjestelmästä ole löytynyt heille paikkaa. Vantaa tekee asiassa edunvalvontatyötä yhteistyössä Espoon ja Helsingin kanssa. Opetusministeriö on sitoutunut ratkaisemaan asian vuoteen 2015 mennessä.

Tavoite	Teot	Vastuu	Seuranta
Jokainen pääsee koulutuksella eteenpäin	8. Myöhään tulleiden nuorten tukipalvelut saatetaan kuntoon tehokkaamman edunvalvonnan avulla	Sivistystoimi	

Vantaalla viimeisin myöhään tulleiden nuorten auttamiseen keskittynyt projekti oli Mahis (2011–2013), jonka tavoitteena oli, että nuoret saisivat peruskoulun päättötodistuksen. Nuoret opiskelivat integroidusti Vantaan aikuisopiston monikulttuurisen perusopetuksen ryhmissä, osallistuivat työharjoitteluun, koulutustumisiin ja opintokäynteihin. Opetus ja ohjaus suunniteltiin jokaisen oman tavoitteen mukaan. Nuorilla oli mahdollisuus suorittaa kursseja perusopetuksesta. Vantaa työskentelee sen edistämiseksi, että hankkeessa kehitettyyn malliin saataisiin valtakunnallinen rahoitus. Vuonna 2014 myöhään tulleiden nuorten kotoutumisesta huolehditaan kuitenkin ESR-projektirahoituksella Samalla tiellä -hankkeessa.

Koulumaisen opiskelun lisäksi kaupunki tarjoaa nuorten työpajoja ja oppisopimuspaikkoja. Nuorten työpajoihin voi hakeutua omatoimisesti esimerkiksi nuorten ohjaus- ja tukikeskus Kipinän kautta. Kipinän työntekijät myös liikkuvat nuorten parissa ja ottavat aktiivisesti yhteyttä niihin nuoriin, jotka tarvitsevat tukea eivätkä osaa itse etsiä palveluiden piiriin. Nuorten yhteiskuntatakuun tavoitteiden mukaisesti Vantaalla pyritään lisäämään oppisopimuspaikkojen määrää. Tämän edistämiseksi kaupunki tekee yhteistyötä yritysten kanssa.

Tavoite	Teot	Vastuu	Seuranta
Jokainen pääsee koulutuksella eteenpäin	9. Lisätään nuorten työpajatoimintaa ja oppisopimuskoulutusta sekä ohjausta ja tukea	Sivistystoimi	

Vantaan VARIA tarjoaa Nuorten aikuisten osaamisohjelmaan (NAO) sisältyvää koulutusta 20–29-vuotiaille nuorille, joilla ei ole peruskoulun jälkeistä tutkintoa. Koulutus valmistaa ammattitutkintoon tai sen osaan. Keväällä 2014 ohjelman opiskelijoista puolet on maahanmuuttajataustaisia. NAO on opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittama nuorisotakuun alainen koulutushanke.

2.4 Kaupunki kieli- ja kulttuurivähemmistöjen työnantajana

Kuva 10: Baskimaalainen arkkitehti Mikel Aizpuru työskentelee asemakaavasuunnittelijana Vantaan kaupungilla. Kuva: Pertti Raami

Vantaan kaupungilla työskentelee tällä hetkellä noin 10 300 henkilöä. Heistä vain noin 3,6 prosenttia on vieraskielisiä, mutta määrä vaihtelee suuresti yksiköstä toiseen. Kaupungin tulee näyttää esimerkkiä monimuotoisen työvoiman palkkaamisessa. Tavoitteena on, että kaupunki työllistäisi maahanmuuttajia suhteessa Vantaan vieraskielisen väestön osuuteen.

Eniten maahanmuuttajataustaisia työskentelee sosiaali- ja terveystoimen alalla vanhus- ja vammaispalveluissa, joissa heitä on kymmenisen prosenttia. Se vastaa melko tarkkaan vieraskielisten osuutta koko väestöstä. Myös varhaiskasvatuksessa on runsaasti vieraskielisiä työntekijöitä. Useimmissa muissa yksiköissä maahanmuuttajataustaisten määrä on vielä melko alhainen. Suurimmat kompastuskivet työllistymisessä ovat riittämätön kielitaito sekä aikaisemman työkokemuksen puutteellinen dokumentointi.

Tavoite	Teot	Vastuu	Seuranta
Maahanmuuttajataustais ten osuus kaupungin henkilöstöstä nousee	10. Kehitetään ennakoivaa rekrytointia henkilöstön ja palveluiden monimuotoisuuden turvaamiseksi -suomen kielen testaamisen malleja kehitetään edelleen	Henkilöstöpalvelut, kaikki toimialat	

Rekrytointivaikeuksia kohdanneissa työyhteisöissä on haettu ratkaisuja mainittuihin ongelmiin. Esimerkiksi vanhus- ja vammaispalvelut on kehittänyt maahanmuuttajataustaiset huomioivan perehdyttämismallin sekä hyviä suomen kielen testaamisen malleja. Varhaiskasvatusta voidaan pitää työyhteisön kehittämisessä monikulttuurisuuden edelläkävijänä (ks. liite 4). Kokeneempien työyhteisöjen osaamista voidaan hyödyntää muilla toimialoilla.

Maahanmuuttajataustaisten henkilöiden palkkaamisesta on ollut hyviä kokemuksia Vantaan eri toimialoilla. Esimerkiksi asiakaspalvelussa palvelun laatu on parantunut laajemman kielitaidon ja kulttuuriosaamisen myötä. On kuitenkin vielä matkaa siihen, että moninaisuus olisi työyhteisöissä arkea. Työyhteisöissä esiintyy edelleen jonkin verran ennakkoluuloja erilaisuutta kohtaan. Hyvä työkalu esimiehille on [Avaimia monimuotoisuuden johtamiseen -korttisarja](#), joka sisältää käytännön vinkkejä aina rekrytoinnista siihen, kuinka puuttua syrjintään. Avaimista tehdään osa esimiehen työkalupakkia vuoden 2014 aikana.

Tavoite	Teot	Vastuu	Seuranta
Työyhteisöjen monimuotoisuustaidot vahvistuvat	11. Opas Avaimia monimuotoisuuden johtamiseen tehdään osaksi esimiesten työkalupakkia	Henkilöstöpalvelut, kaikki toimialat	

3 Pilari II: Kaikkien yhteinen kaupunki

Kaikkien yhteinen kaupunki on viihtyisä, turvallinen ja palveluiltaan toimiva. Vantaan strategisena tavoitteena on, että kaupungin monikulttuurinen ilmapiiri vahvistuu ja että jokainen löytää paikkansa. Keskeinen kehittämiskohde on yhdenvertainen kohtelu arjessa. Siihen liittyy erilaisuutta hyväksyvän asenneilmapiirin vaaliminen. Rasismin vastainen työ eri muodoissaan on tärkeää. Esimerkiksi kaupungin työyhteisöillä ja kouluilla on aktiivisessa käytössä erilaisia keinoja ennakkoluulojen ja syrjinnän ehkäisemiseksi. Yksi tärkeimmistä on se, että pidetään yllä avointa keskusteluilmapiiriä.

Vantaalainen kotouttaminen lähtee perheiden hyvinvoinnin turvaamisesta, sillä aikuisten hyvinvointi kulkee käsi kädessä lasten hyvinvoinnin kanssa. Erityisiä haasteita Vantaa kohtaa sosiaalipalveluissa. Maahanmuuttaja-asiakkuudet sosiaalityössä ja toimeentulotuessa ovat kasvussa, ja myös lastensuojelun asiakkuuksissa on yhä enemmän maahanmuuttajaperheitä. Toisaalta ikääntyneet maahanmuuttajat näkyvät vielä vähän vanhuspalveluissa. Osaltaan se johtuu heidän pienestä määrästänsä. Maahanmuuttajataustaisia vanhuksia myös hoidetaan enemmän kotona kuin suomalaisia vanhuksia. Väestön ikääntyessä myös maahanmuuttajataustaisten vanhusten palvelutarpeita tulee ennakoida, jotta niihin pystytään vastaamaan.

Vaikuttaa siltä, että peruspalvelut eivät pysty ehkäisemään sosiaalityössä ilmeneviä ongelmia riittävän hyvin. Yhteistyö järjestöjen ja seurakunnan kanssa täydentävien palveluiden tuottamiseksi nousee yhä tärkeämmäksi.

Periaatteena Vantaalla ovat kaikille yhteiset palvelut. Eriytettyjä palveluita ja positiivisia erityistoimia tarjotaan kotoutumislain mukaisesti mutta myös lain vaatimukset ylittäen, jotta yhdenvertaisuus toteutuisi nykyistä paremmin (yhdenvertaisuuslaki 20.1.2004/21). Peruspalveluiden ja erityispalveluiden välimaastossa ovat mukautetut palvelut, jotka toimivat peruspalveluiden sisällä. Palveluita kehitetään jatkuvasti siihen suuntaan, että myös erityisryhmien tarpeet tulisivat huomioituiksi. Erityisesti maahantulon alkuvaiheessa tarjotut palvelut, kuten alkukartoitukset ja maahanmuuttajien neuvonta, nopeuttavat sopeutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Lisäksi on lasten, nuorten ja kotivanhempien palveluita, joiden avulla halutaan varmistaa kielen oppimisen yhdenvertaiset mahdollisuudet ja sujuva siirtyminen eteenpäin kotoutumispoluilla. Muuttuvassa kentässä kaiken tasoista tiedottamista on tehostettava ja eri välineitä hyödynnettävä paremmin.

Pakolaisten ja entisen Neuvostoliiton alueelta saapuvien paluumuuttajien vastaanotto on erityispalvelu, ja siitä huolehtii Vantaan maahanmuuttajapalvelut. Palveluihin kuuluu sosiaali-, terveys- ja ohjauspalveluja sekä kotouttamiseen liittyviä palveluja. Vuonna 2013 maahanmuuttajapalveluihin tuli 296 uutta asiakasta, joista valtaosa oli oleskeluluvan saaneita turvapaikanhakijoita ja pakolaisten perheen yhdistämisenä saapuneita, paluumuuttajia uusista

asiakkaista oli noin neljännes. Osana pääkaupunkiseudun yhteistä sopimusta Vantaa vastaanottaa 20 Syyrian pakolaista vuonna 2014. Vantaa on mukana kehittämässä pakolaisten vastaanoton viranomaisprosesseja yhdessä työ- ja elinkeinoministeriön kanssa valtakunnallisissa ([Vipro-hanke](#), [Vertti-hanke](#)).

Vantaan kaupunki solmi Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kanssa pakolaisten vastaanottoa koskevan sopimuksen syksyllä 2013. Kaupunginhallituksessa 7.10.2013 vahvistettu sopimus on luonteeltaan avoin eikä sisällä sitoumuksia tarkoista henkilömääristä. Sopimus takaa Vantaalle mahdollisuuden saada valtion korvaukset pakolaisten vastaanotosta.

Tavoite	Teot	Vastuu	Seuranta
Palvelut ovat kaikille yhteisiä, ja erityispalvelut täydentävät niitä tarvittaessa	12. Varmistetaan, että palvelut soveltuvat myös maahanmuuttajille -tehostetaan neuvontaa ja opastusta -kansainväliset asukkaat osallistuvat palveluiden suunnitteluun muiden kuntalaisten kanssa osallisuusohjelman mukaisesti mm. järjestämällä säännöllisesti maahanmuuttajafoorumeita -edistetään lasten ja nuorten osallisuutta Lasten ja nuorten Vantaa II -toimintaohjelman mukaisesti	Kaikki toimialat, asukaspalvelut	
Perheet ovat kotoutumisen keskiössä	13. Vahvistetaan avoimia päiväkoteja muualta muuttaneiden perheiden kokoontumispaikkoina	Sivistystoimi, sosiaali- ja terveystoimi	

Vantaan [työikäisten hyvinvointiohjelma AHVO](#) kartoittaa keskeiset keinot, joilla aikuiset asukkaat voivat itse edistää hyvinvointiaan yhteistyössä kunnan, järjestöjen ja muiden toimijoiden kanssa. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma HYVIS puolestaan tuo esille hyviä tekoja, joilla lasten ja nuorten hyvinvointia voidaan edistää yhdessä kumppaneiden kanssa. www.vantaanhyvis.fi.

3.1. Asuminen ja ympäristö kotoutumisen tukena

Kaikkien yhteisessä kaupungissa jokainen vantaalainen syntyperästä riippumatta tuntee olonsa kotoisaksi ja turvalliseksi. [Vantaan asunto-ohjelma \(2009–2017\)](#) asettaa tavoitteekseen alueiden sosiaalisen monimuotoisuuden turvaamisen eli varmistaa, että alueet tarjoavat monipuolisesti erilaisia asumisvaihtoehtoja, talotyyppisiä ja asunnon hallintamuotoja. Pakolaisten perheen yhdistämishojelman kautta kuntaan muuttajille etsitään asuntoa pienestä pakolaisasukannasta. Pakolaisasuntojen määrän lisääminen kuuluu Vantaan asunto-ohjelman 2009–2017 toimenpiteisiin.

Tavoite	Teot	Vastuu	Seuranta
Kaupunki on kaikille viihtyisä ja turvallinen asuinympäristö	14. Turvataan alueiden sosiaalinen monimuotoisuus -toteutuu esimerkiksi yleiskaavan mukaisten täydennysrakentamisalueiden ja asunto-ohjelmassa linjattujen toimien kautta -ennaltaehkäistään asumisen segregatiota -kehitetään yhteistyössä Helsingin ja Espoon kanssa indikaattoreita, joilla mitataan sosiaalista eheyttä	Maankäyttö	

Vantaalla oli vuoden 2010 lopulla yli 7 000 vieraskielistä asuntokuntaa. Talouksien keskkoko ja niissä asuvien henkilöiden lukumäärä vaihtelevat huomattavasti kulttuuritaustan ja kielen mukaan. Vuokralla asuminen on selvästi yleisempää vieraskielisellä väestöllä (73 %) kuin kotimaisia kieliä puhuvilla (38 %). Vieraskielisestä väestöstä asuu Vantaalla ahtaasti 28,7 prosenttia, mutta osuus vaihtelee kieliryhmän mukaan 18–57 prosentin välillä. Kotimaisia kieliä puhuvista 8,5 prosenttia asuu ahtaasti. Viime vuosina ero kieliryhmien välillä ei ole kaventunut.

Ahtaasti asumisen ja asunnottomuuden lisäksi haasteena on ollut, että maahanmuuttajataustaisten perheiden asuminen keskittyy joillekin asuinalueille, usein sellaisille, joille on kasautunut ongelmia kuten työttömyyttä ja syrjäytymistä yleensä. Vantaa on saanut rahoitusta vuosille 2013–2015 valtakunnallisesta asuinalueiden kehittämisohjelmasta, jonka tavoitteena on vahvistaa alueiden elinvoimaa sekä ehkäistä segregatiota. Hanke toteutetaan Länsimäessä.

Tavoite	Teot	Vastuu	Seuranta
Kaupunki on kaikille viihtyisä ja turvallinen asuinympäristö	15. Maahanmuuttajat ovat mukana aktiivisina toimijoina Länsimäen lähiöhankeissa	Maankäyttö, asukaspalvelut	

Kuva 11:Leinelä tms. kuvapankista

Hyvä kaupunki on suunniteltu monipuolisesti kaikille ihmisille ja se tarjoaa erilaisille ihmisille kohtauspaikkoja: keskustoja, kylätaloja, yhteispihoja, muita yhteis- ja kerhotiloja ja niin edelleen. Hyvässä kaupungissa asukkailla on mahdollisuus osallistua ympäristön suunnitteluun. Kotiympäristön, viheralueiden ja liikuntapaikkojen omaksi kokeminen avartaa asukkaiden elinpiiriä, parantaa turvallisuutta ja lisää hyvinvointia.

3.2 Neuvonta ja opastus tukemassa kotoutumista

Tiedonsaanti oikeuksista ja velvollisuuksista on yksi kotoutumisen kulmakivistä. Kotoutumislaki velvoittaa kunnat tarjoamaan kaikille maahanmuuttajille perustietoa suomalaisesta yhteiskunnasta. Valtiovarainministeriön käynnistämän valtakunnallisen Asiakaspalvelu 2014 -hankkeen linjausten mukaisesti asiakkaan tulisi saada kaikki tarvittava informaatio ja julkisen hallinnon palvelut yhteisistä asiakaspalvelupisteistä. Ymmärrettävää tietoa saatavilla olevista palveluista tarvitaan, jotta palvelut olisivat eri ryhmien saavutettavissa.

Vantaa on päättänyt hoitaa neuvonnan ja opastuksen yhteispalvelussa ja muissa peruspalveluissa. Tavoitteena on, että monentyyppinen neuvonta vakiinnutetaan osaksi yhteispalvelun toimintaa. Siihen sisältyy kevyemmän maahanmuuttajaneuvonnan malli. Vantaan yhteispalvelu on osa pääkaupunkiseudun yhteistä neuvontaverkostoa, jota voivat hyödyntää kaikki Vantaalla, Helsingissä ja Espoossa asuvat. Pääkaupunkiseudun yhteistyön etuna on muun muassa laajemman kielivalikoiman saaminen kaikkien ulottuville.

Kuva 12: Eksyksissä –banneri, linkki esitteeseen.

Reaaliaikainen neuvonta Click! -hankkeessa (2013–2014) kehitetään asiakaschattia yhteistyössä Infopankin kanssa. Tarkoituksena on, että asiakas saa saman tien vastauksia kysymyksiinsä kaupunkien palveluista, arjen järjestämisestä uudessa elämäntilanteessa ja perustiedot erilaisista maahanmuuttoprosesseista. Projektissa ovat mukana Vantaan ja Espoon yhteispalvelu, in Espoo –neuvontapiste sekä Helsingin Virka Info ja sitä rahoittaa Euroopan Sosiaalirahasto.
vantaa.fi/infochat

[Infopankki](#) tarjoaa perustietoa suomalaisesta yhteiskunnasta 12 kielellä. Se on maahanmuuttajille tarkoitettu verkkopalvelu, jota myös viranomaiset voivat hyödyntää omassa työssään. Sivustolta löytyy paikallistietoa myös Vantaasta. Vantaa on mukana rahoittamassa Infopankkia ainakin vuoden 2016 loppuun.

Vaikka maahanmuuttajien viranomaisneuvonta on keskitetty yhteispalveluun, hallintolain mukainen neuvontavelvollisuus koskee kaikkia viranomaisia. Vantaalla lukuisat työntekijäryhmät neuvovat maahanmuuttajia ja toimivat palvelujärjestelmän tulkkeina oman toimensa ohella, esimerkkeinä oman äidinkielen opettajat ja päiväkotien henkilökunta, perusopetuksessa ja päivähoidossa toimivat aluekoordinaattorit sekä neuvolatyöntekijät. Neuvontaa tarjoaa myös maahanmuuttajatyön tiimi, jossa työskentelee kolme maahanmuuttajakoordinaattoria, sosiaaliohjaaja ja Silkinportin toimintakeskuksen maahanmuuttajatyöntekijä. Heidän toimenkuvaansa kuuluu neuvonnan lisäksi yhdyshenkilönä toimiminen eri viranomaisten välillä sekä tarvittaessa asiakkaiden tukihenkilönä oleminen.

Jotkut Vantaalle saapuvista maahanmuuttajista tulevat Ruotsista tai ruotsinkieliseltä seudulta. Heidän kotoutumispolkujensa tueksi Helsingin Arbiksessa toimii pääkaupunkiseudun yhteinen maahanmuuttajakoordinaattori. Arbis tarjoaa lukuisia [ruotsin kielen ja yhteiskuntatietouden kursseja](#) ruotsiksi.

Viranomaiset voivat vastata vain rajallisesti henkilökohtaista neuvontaa ja tukea kaipaavien uusien asukkaiden tarpeisiin. Tämän takia sekä henkilökohtaiset kontaktit että monien järjestöjen tarjoama omakielinen neuvonta ja vertaistuki ovat tärkeässä roolissa. Vertaisneuvontaa tarjoavat muun muassa Hakunilan kansainvälinen yhdistys, Järjestöringin maahanmuuttajaneuvonta ja monet muut yhdistykset.

3.3 Maahanmuuttajat osana yhteiskuntaa ja yhteisöjä

Osallisuus ymmärretään usein mahdollisuudeksi saada äänensä kuuluviin ja vaikuttaa yhteisiin asioihin. Jos osallisuutta mitataan kunnallisvaalien äänestysaktiivisuudella, niin se on Vantaalla ollut alhaisempi kuin muualla maassa. Maahanmuuttajien äänestysaktiivisuuden tiedetään olevan vielä alhaisempi kuin suomalaisten. Monet maahanmuuttajat kaipaavat lisätietoja äänioikeudesta ja äänestämisestä Suomessa (Kotoutumisen kokonaiskatsaus 2013). Äänestäminen vaaleissa on kuitenkin vain yksi osallisuuden muoto.

Vantaan kaupungin osallisuusmallissa (2013) osallisuudella tarkoitetaan kuntalaisten mahdollisuutta osallistua kunnan toiminnan suunnitteluun ja päätöksentekoon. Osallisuutta pyritään vahvistamaan tavoilla, jotka rakentavat luottamusta asukkaiden ja kaupunkiorganisaation välille, esimerkiksi avointen asukasfoorumien kautta.

Kuva 13: maahanmuuttajafoorumi 2013

Kuvateksti: Lokakuussa 2013 järjestettiin ensimmäinen asukasfoorumi maahanmuuttajataustaisille asukkaille yhteistyössä Laurea-ammattikorkeakoulun ja Nicehearts ry:n kanssa. Foorumi veti valtuustosalin täyteen väkeä. Foorumeita tullaan järjestämään jatkossa säännöllisesti.

Vantaan kaupungin maahanmuuttajiin liittyvä yhteisiä asioita käsittelevä luottamuselin on monikulttuurisuusasiain neuvottelukunta. Neuvottelukunnan tehtävät ovat (kaupunginhallitus 23.2.2009 § 6):

1. Vantaan kaupungin maahanmuuttajapolitiikan tavoitteiden tarkastelu ja määrittäminen
 2. Vantaan kaupungin kotouttamisohjelman periaatteiden selvittäminen
 3. esitysten tekeminen maahanmuuttaja-asioiden kehittämiseksi ja maahanmuuttajia ja heitä edustavien järjestöjen ja ryhmien kuuleminen
 4. kaupunginhallituksen vahvistaman kotouttamisohjelman ja sen täytäntöönpano-ohjelman seuranta ja arviointi sekä siihen liittyvien toimenpide-esitysten tekeminen kaupunginhallitukselle ja muille kaupungin toimialoille ja toimielimille ja
 5. hyvien etnisten suhteiden kehittäminen ja edistäminen Vantaalla.
- (Neuvottelukunnan kokoonpano 2013–2014, ks. liite 2)

Vantaan paikallisromanityöryhmän (perustettu 1993) tehtävänä on valtakunnallisen romanipoliittisen ohjelman toimeenpanon suunnittelu ja koordinointi paikallistasolla. Työryhmässä on toimialojen ja yhteistyökumppanien edustajat. Painopisteinä ovat erityisesti työllisyys, lapset ja nuoret sekä ennakkoluulojen vähentäminen tiedotusta parantamalla. Vantaan paikallisromanityöryhmän valtakunnallisestikin näkyvä saavutus on romanien kansallispäivän 8.4. saaminen Suomen viralliseen almanakkaan vuodesta 2014 alkaen.

Kuva 14: romanit, kansallispäiväjuhla tai romanifoorumi

Osallisuus ja yhteisöllisyys nivoutuvat usein yhteen. Vuorovaikutus muiden ihmisten kanssa esimerkiksi järjestöissä, harrastuksissa tai omalla asuinalueella luo pohjaa osallisuuden ja yhteisöllisyyden synnylle. Vantaalla toimii yli 700 rekisteröityä yhdistystä, joista kolmisenkymmentä on maahanmuuttajien omia. Yhdistysten toiminta-ajatuksena voi olla oman kielen ja kulttuurin ylläpito tai niiden toiminta voi tähdätä siihen, että maahanmuuttajataustaiset selviytyisivät paremmin suomalaisessa yhteiskunnassa. Myös monet suomalaiset yhdistykset toivottavat tervetulleiksi muualta muuttaneet. Maahanmuuttajien osallistuminen suomalaiseen järjestötoimintaan edistää kotoutumisen kaksisuuntaisuutta ja tukee kaupungin tavoitteita.

Tavoite	Teot	Vastuu	Seuranta
---------	------	--------	----------

Kaikilla on mahdollisuus harrastaa ja toimia haluamissaan yhteisöissä	16. Tuetaan järjestöjä kotoutumista tukevassa työssä ja oman kielen ja kulttuurin säilyttämisessä -tehdään näkyväksi järjestöjen tekemä työ monikulttuurisen ilmapiirin edistämiseksi -eri tavat, joilla kaupunki tukee järjestöjä, on avattu ohjelman kolmannessa pilarissa	Kaikki toimialat, asukaspalvelut	
---	--	----------------------------------	--

Vantaalla tehdään paljon työtä sen eteen, että kynnys osallistua esimerkiksi liikunta- ja muuhun yhdistystoimintaan madaltuisi ja että yhdistykset verkottuisivat keskenään. Sporttia kaikille -hankkeen myötä vantaalaiset urheiluseurat ovat saaneet uusia jäseniä kansainvälisistä asukkaista.

Tavoite	Teot	Vastuu	Seuranta
Kaikilla on mahdollisuus harrastaa ja toimia haluamissaan yhteisöissä	17. Madalletaan maahanmuuttajataustaisten kynnystä harrastaa -Sporttia kaikille -toimintaa laajennetaan -tiedotetaan paremmin harrastus- ja toimintamahdollisuuksista	Sivistystoimi	

Sporttia kaikille – liikuntaa kotouttavasti Vantaalla

Sporttia kaikille -hankkeen (2011–) tarkoituksena on saattaa kaupungin ja seurojen liikuntapalvelut kaikkien ulottuville. Hanke kokoaa yhteen liikuntaan ja maahanmuuttajien kotouttamiseen liittyvät toimijat Vantaalla.

Verkosto järjestää yhteisiä tapahtumia ja ohjaaja- ja perehdytyskoulutuksia maahanmuuttaja- ja liikuntajärjestöjen edustajille. Liikuntapalvelut ja perinteiset liikuntajärjestöt oppivat tunnistamaan harrastamisen esteitä ja madaltamaan osallistumiskynnystä. Osallistavalla toiminnalla maahanmuuttajia innostetaan mukaan yhteisiin liikuntaharrastuksiin ja kannustetaan mukaan paikalliseen seuratoimintaan.

Toiminnan painopiste on lapsissa ja nuorissa. Maahanmuuttajataustaisten aikuisten ja ikääntyneiden osalta painopisteenä on terveyttä edistävä liikunta. Perheitä kannustetaan mukaan kokoamalla ohjattuja perheliikuntaryhmiä.

Sporttia kaikille -hanke saa rahoitusta opetus- ja kulttuuriministeriöltä.

Kuva 15: Sporttia kaikille

Lasten ja nuorten kohdalla tavoitteena on, että jokainen lapsi ja nuori voi löytää sopivan harrastuksen, joka tarjoaa onnistumisen ja myös yhteenkuuluvuuden kokemuksia. Vantaalla järjestetään maksuttomia perhepeuhuja eri puolilla kaupunkia. Työtä tehdään myös sen edistämiseksi, että lapset ja nuoret voisivat osallistua ja vaikuttaa heitä koskeviin asioihin ([Lasten ja nuorten Vantaa II. Toimintaohjelma vuosille 2013–2016](#)). Vantaan lasten ja nuorten osallisuusohjelmassa esitetään keinoja, joilla lapset ja nuoret voidaan ottaa mukaan oman lähiympäristön suunnitteluun. Työn tukena on [Lasten ja nuorten osallisuusopas](#).

Monilla foorumeilla on tullut esiin, että Vantaalla tarvitaan enemmän kohtauspaiikkoja, joissa erikäiset ja eritaustaiset voivat tavata toisiaan. Mannerheimin Lastensuojeluliitto laajentaa kaikille avointa perhekahvilatoimintaa. Kaupungin toimijoista esim. kirjastojen rooli kohtaamis- ja tapahtumapaikkoina on vahvistunut ja sitä vahvistetaan edelleen. Kirjastojen uutena toimintamuotona on kaikille avoin kielikahvila.

Tavoite	Teot	Vastuu	Seuranta
Vaalitaan hyviä etnisiä suhteita	19. Luodaan lisää mahdollisuuksia asukkaiden kohtaamiselle -tuetaan uskonnollisten yhteisöjen välistä vuoropuhelua -kehitetään kohtaamispaikkojen verkostoa	Kaikki toimialat	

Vantaalla on toimintatiloja, joissa eritaustaiset voivat tavata ja tehdä yhdessä. Järjestöt voivat varata niitä omiin tarpeisiinsa. Kaupungin omistamia avoimia asukastiloja ovat Tikkurilassa Silkinportin toimintakeskus ja asukastalo Viola sekä Koivukylän Kafnetti ja Myyrmäessä toimiva Myyrinki. Näistä Viola siirtyi vuoden 2013 alusta Vantaan Järjestöringin hallinnoimaksi.

Kuva 15: Afgaanikulttuurin ilta Kafnetissa (Irma Liljeströmiltä).

Kuva 16: Hakunila, Burhan Hamdonilta

Vantaalla järjestöt työskentelevät aktiivisesti yhdessä monikulttuurisen ja yhteisöllisen ilmapiirin luomiseksi. Eri toimijoista koostuva rasisminvastainen verkosto järjestää tapahtumia, jota vietetään Yhdistyneiden Kansakuntien rasismin vastaisella viikolla joka vuoden maaliskuussa.

Tavoite	Teot	Vastuu	Seuranta
Vaalitaan hyviä etnisiä suhteita	18. Sitoudutaan rasismin nollatoleranssiin kaikilla tasoilla -kehitetään tapoja tehdä rasismin vastaista työtä ja vähentää ennakkoluuloja	Kaikki toimialat	

Kuva 17: rasisminvastaisen viikon tapahtuma

4 Pilari III: Kumppanit ja verkostot voimavarana

Vantaalla kotouttamis- ja monikulttuurisuustyön keskiössä on kumppanuus ja yhteistyö järjestöjen ja muiden kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Tulevaisuudessa kaupungin omat palvelut täydentyvät yhä enemmän yritysten, kolmannen sektorin ja yhteiskunnallisten yritysten palvelutuotannolla.

Järjestöt voivat tuoda oman panoksensa kehittämiseen esimerkiksi toimimalla palveluiden kriittisenä arvioijana tai täydentämällä omalla toiminnallaan kaupungin palveluja. Kaupungin tavoitteena on lisätä ostopalveluita sellaisissa tapauksissa, joissa järjestö tai yritys pystyy tuottamaan tarvittavan palvelun järkevämmiin, asiantuntevampiin tai edullisempiin kuin kunta.

Maahanmuuttajien palveluiden kehittämisessä pääkaupunkiseutu on edelläkävijä koko Suomessa. Sen vuoksi Vantaan, Espoon ja Helsingin yhteistyö maahanmuuttaja-asioissa on tärkeää paitsi paikallisesti myös valtakunnan tasolla. Kotouttamisen kannalta kiinnostavia yhteistyömalleja etsitään myös kansainvälisistä yhteistyöverkostoista.

4.1 Kansainväliset kumppanuudet

Kansainvälisessä verkostotyössä keskeistä on muiden kaupunkien kokemuksista oppiminen sekä yhteisten kehittämishankkeiden suunnittelu ja toteutus. Työtä tehdään Euroopan suurimpien kaupunkien [Eurocities](#)-verkostossa ja kaupunkisuunnitteluun erikoistuneessa [European New Towns Platformissa](#), joissa Vantaa on mukana. Verkostoissa pohditaan muun muassa maahanmuuttoa, integraatiota ja romaneja koskevia kysymyksiä.

Vantaa on perinteisesti hyödyntänyt aktiivisesti Euroopan Unionin rakennerahastoja. Useat hankkeet ovat liittyneet työllisyyden edistämiseen, syrjäytymisen estämiseen, maahanmuuttajien kouluttamiseen, yrittäjyyden edistämiseen sekä innovaatioihin. Uusi rakennerahastokausi 2014–2020 avaa uusia mahdollisuuksia kehittämiseen esimerkiksi sosiaalisen osallisuuden ja köyhyyden torjunnan osalta. Vantaa valmistelelee hankkeita, joissa edistetään muun muassa romaniväestön osallisuutta ja ulkomailta muuttaneiden kotiäitien kotoutumista.

Tavoite	Teot	Vastuut	Seuranta
Kansainväliset yhteistyöverkostot vahvistuvat	20. Haetaan aktiivisemmin oppia alan eurooppalaisista verkostoista (esim. Eurocities ja URBACT) ja hyödynnetään kokeneempien maahanmuuttomaiden kokemuksia	Asukaspalvelut, kaikki toimialat	

Hyvä käytäntö, jonka Vantaa poimi kansainvälisestä verkostosta, on Tempo-orkesteritoiminta. Malli Orkesteri Tempolle saatiin [URBACT](#)*-yhteistyöstä Portugalista, jossa oli kehitetty paikallinen versio El Sistema -musiikkikasvatusmenetelmästä. Tempo-toiminta tarjoaa musiikin opetusta, soittimen ja mahdollisuuden yhteismusisointiin sellaisille lapsille ja nuorille, joiden koulu arvioi hyötyvän musiikkiharrastuksesta. Tempo-orkesterit ovat toimineet Vantaalla osana Vantaan

musiikkiopiston toimintaa kahdessa koulussa vuodesta 2009. Vantaalainen malli on leviämässä nyt muillekin paikkakunnille Suomessa.

*European exchange and learning programme promoting sustainable urban development

Kuva 18: Tempo-orkesteri

4.2 Yhteistyö pääkaupunkiseudun kuntien välillä ja valtion kanssa

Yli puolet Suomen maahanmuuttajista asuu pääkaupunkiseudulla. Pääkaupunkiseutu on yhtenäinen talousalue, eikä kuntarajoilla ole juuri merkitystä päivittäisessä asiointissa. Kaupungit kehittävät palveluja yhdessä, kuten Infopankin ja maahanmuuttajien neuvontapalveluiden kehittämiseen liittyvä yhteistyö osoittaa. Yhteistyö kotouttamispalveluiden kehittämisessä jatkuu Kauppakamarin johtamassa HERIEC-hankkeessa (Helsinki Region Immigrant Employment Council). Sen tavoitteena on yritysten toiveiden mukaisesti luoda yhden luokun palvelu Suomeen tuleville työntekijöille ja yrittäjille.

Moni maahanmuuttoon ja kotouttamiseen liittyvä asia ratkaistaan valtakunnan ja lainsäädännön tasolla. Pääkaupunkiseudun kolmen suuren kaupungin Vantaan, Helsingin ja Espoon kannattaa puhalttaa yhteen hiileen kotouttamisen edunvalvonnassa, sillä yhteinen ääni kuuluu paremmin kuin yksittäisten kaupunkien.

Edunvalvontayhteistyössä tarvitaan ennen kaikkea tietoa siitä, mitä valtion tasolla tapahtuu. Strategiatyössä ja tärkeissä aloitteissa kuten valtion kotouttamisohjelman laadinnassa pääkaupunkiseudun kunnilla pitää olla mahdollisuus vaikuttaa jo suunnitteluvaiheessa, koska suurin osa kotouttamistyöstä tehdään kunnissa.

Tavoite	Teot	Vastuut	Seuranta
Yhteistyö valtion kanssa tehostuu	21. Vantaa on mukana olennaisissa maahanmuutto- ja vähemmistökyseymyksiin liittyvissä valtakunnallisissa kehittämishankkeissa 22. Vantaa on mukana HERIEC*-yhteistyössä ja valtion ja Helsingin seudun kasvusoitimuksessa 2013–2015	Asukaspalvelut, kaikki toimialat Yrityspalvelut, työllisyyspalvelut	

Esimerkiksi yhteisestä edunvalvonnasta voidaan ottaa maistraateissa tapahtuva asuinkunnan rekisteröinti. Aikaisemmin Vantaan, Helsingin ja Espoon maistraattien erilaiset laintulkinnat asuinkunnan rekisteröimisessä saattoi ihmiset eriarvoiseen asemaan eri kaupungeissa. Rekisteröinti on edellytys sille, että asukas pääsee osalliseksi julkisista palveluista. Maistraatit ovat siten avainasemassa asukkaiden yhdenvertaisuuden toteuttamisessa. Tarvittiin pääkaupunkiseudun kaupunkien yhteistyötä tarvittavan lainmuutoksen aikaansaamiseksi ja yhtenäisen käytännön noudattamiseksi eri kaupunkien maistraateissa.

Yhteisen edunvalvonnan kannalta ajankohtaisia asioita ovat aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen riittämättömyys ja oppivelvollisuuden ylittäneiden nuorten tilanne. Suoraan sekä maahanmuuttajien työllistymiseen että joidenkin alojen työvoimapulaan vaikuttava ongelma on ulkomailla suoritettujen tutkintojen tunnustamisen hankaluus. Kunnissa on samanaikaisesti sekä työttömiä maahanmuuttajatataustaisia terveydenhuoltoalan työntekijöitä että pula muodollisesti pätevistä ammattilaisista. Kaikki viralliset tutkintojen vastaavuus- ja täydennyskoulutusasiat kuuluvat valtakunnallisesti päätettäviin asioihin, eikä niihin voi paikallistasolla vaikuttaa. Yhteistä edunvalvontaa on edelleen vahvistettava.

Tavoitteet	Teot	Vastuut	Seuranta
Pääkaupunkiseudun yhteistyö edunvalvonnassa vahvistuu	23. Nostetaan esille edunvalvonnan kannalta keskeiset teemat useilla eri foorumeilla -valvotaan oppivelvollisuuden ylittäneiden nuorten etua -toimitaan aikuisten kotoutumiskoulutuksen riittävyyden turvaamiseksi	Kaikki toimialat, sivistystoimi, asukaspalvelut	

Yhteisten asioiden lisäksi kaupungeilla on omia edunvalvontaan ja yhteistyöhön liittyviä tavoitteita. Vantaalla painotetaan maahanmuuttajien pitkäaikaistyöttömyyden hoitoa.

Tavoitteet	Teot	Vastuut	Seuranta
Pääkaupunkiseudun yhteistyö palveluiden kehittämisessä jatkuu	24. Työskennellään pääkaupunkiseudun yhteisten maahanmuuttopoliittisten palvelulinjausten selkiyttämiseksi -kehitetään edelleen yhteisiä neuvontapalveluja	Asukaspalvelut	

Maahanmuutto- ja kotouttamisasiat liittyvät monen ministeriön toimialaan. Pääkaupunkiseudun kaupungit yhdessä ovat luoneet suorat suhteet työ- ja elinkeinoministeriöön, sisäasiainministeriöön, opetus- ja kulttuuriministeriöön sekä valtiovarainministeriöön.

Pakolaisasioiden edunvalvonta pitää hoitaa sisäasiainministeriön kanssa. Kotouttamiseen liittyvät asiat kuuluvat työ- ja elinkeinoministeriön toimialaan. Tutkintojen tunnustaminen ja esim. myöhään tulleiden nuorten aseman parantaminen ovat opetus- ja kulttuuriministeriön vastuulla. Valtiovarainministeriön alaisuudessa ovat maistraatit.

Vähemmistöjen oikeuksiin liittyvät asiat jakautuvat myös eri ministeriöille. Rasismin vastainen työ ja esim. kielivähemmistöjen oikeus oman kielensä opetukseen koulussa kuuluu opetus- ja kulttuuriministeriölle. Romaniasioista vastaa valtakunnallisesti sosiaali- ja terveysministeriö.

4.3 Kumppanuus kolmannen sektorin kanssa

Kolmannen sektorin roolit kotouttamisessa vaihtelevat suuresti. Järjestöt ovat itsenäisiä toimijoita, joilla on omat tavoitteensa. Joskus ne täydentävät viranomaisten palveluja omalla toiminnallaan. Kunta voi myös ostaa järjestöltä palveluita. Lisäksi järjestö voi toimia kriittisenä äänenä kaupungin suuntaan ja auttaa kaupunkia kehittämään palvelujaan asiakaslähtöisesti. Järjestöjen vahvuus on se, että ne toimivat usein lähempänä asiakkaan elämää kuin viranomaiset. Vantaalla tavoitteena on hyödyntää järjestöjen osaamista kotouttamisessa yhä paremmin.

Qutomo-projekti

Vantaan Nicehearts ry:n Qutomo-projektin (2012–2014) tavoitteena on rakentaa kotouttamispolku, joka huomioi eri kulttuurit, sukupuolen ja iän. Mukana on kolmansien maiden kansalaisia, Vantaan kaupungin ja kolmannen sektorin työntekijöitä sekä eri alojen asiantuntijoita. Qutomon yhteistyöfoorumeissa tuotetaan ja kootaan kulttuurien välistä tietoa, jota hyödynnetään myös kaupungin palveluiden kehittämisessä.

Euroopan Unionin kotouttamisrahasto osallistuu hankkeen rahoittamiseen.

<http://qutomo.wordpress.com/>

Kuva 19: Qutomo-foorumi

Järjestöjen toiminta perustuu usein vapaaehtoistyöhön tai ulkopuoliseen rahoitukseen. Se pätee myös silloin, kun järjestö toiminnallaan täydentää kaupungin palveluita. Kaupunki tukee järjestöjä rahoituksen hankkimisessa esimerkiksi tiedottamalla hakukanavista tai olemalla kumppani projekteissa. Vantaa tukee rahallisesti tiettyjä merkittävää yhteiskunnallista työtä tekeviä järjestöjä. Maahanmuuttajatyön näkökulmasta tärkeitä ovat Nicehearts ry, Hakunilan kansainvälinen yhdistys ja Järjestörinki.

Maahanmuuttajien neuvonnassa Vantaa tekee yhteistyötä Järjestöringin ja Hakunilan kansainvälisen yhdistyksen kanssa. Kumpikin järjestö on jo vuosia tarjonnut RAY:n tuella erikielistä neuvontaa ja ohjausta. Järjestöjen palvelut täydentävät yhteispalvelun järjestämää kaupungin omaa neuvontaa. Niceheartsin toiminta tähtää erityisesti naisten ja tyttöjen kotouttamiseen sosiaalisen tukitoiminnan avulla.

On todennäköistä, että tulevaisuudessa nykyistä suurempi osa kotouttamispalveluista hankitaan ostopalveluina. Venäjänkielistä päiväkotitoimintaa ostetaan jo nyt Suomalais-venäläisen koulun kannatusyhdistys ry:ltä. Kaupunki ostaa syrjäytymistä ehkäisevää toimintaa myös Sirkus Magentalta, joka vie sirkusharrastusta erityisryhmien ulottuville.

Tavoitteet	Teot	Vastuut	Seuranta
Kumppanuudet kolmannen sektorin kanssa monipuolistuvat	25. Hyödynnetään paremmin järjestöjen osaamista ja verkostoja kotouttamispalvelujen kehittämisessä -tiedotetaan kaupungin omien avustusten ja muun rahoituksen saantimahdollisuuksista -tuetaan järjestöjä kaupungin ulkopuolisen rahoituksen hankkimisessa - tehdään järjestöjen kanssa yhdessä kehittämishankkeita -kuullaan järjestöjen ääntä palvelujen kehittämisessä ja arvioimisessa -vahvistetaan dialogia venäläistaustaisten yhdistysten kanssa (osallistutaan Cultura-säätiön Osaava-hankkeeseen)	Asukaspalvelut, kaikki toimialat	

Sosiaalinen Sirkus Magenta

Vantaan Havukoskella toimii sosiaalinen Sirkus Magenta, joka tukee erityisryhmien hyvinvointia taiteen avulla. Toiminnan painopisteessä ovat erityistä tukea tarvitsevat, syrjäytymisuhan alla olevat sekä maahanmuuttajataustaiset lapset, nuoret ja perheet.

Sirkuksen vahvuutena on se, että toiminta viedään sinne missä tukea tarvitsevat ovat, esimerkiksi lähiöiden kouluille, nuorisotaloille ja päiväkoteihin sekä perhetukikeskuksiin, nuorten toimintakeskuksiin ja lastenkoteihin. Toiminta on osallistujille ilmaista. Maksuttoman toiminnan mahdollistaa hankerahoituksen lisäksi maksullinen toiminta ja yritysten ostamat palvelut.

Kuva 20: Sirkus Magentasta

Kumppanien kanssa tehtävä yhteistyö on paitsi keino selviytyä taloudellisesti haastavassa tilanteessa myös Vantaalle ominainen tapa toimia. Lisäksi kunnan, valtion ja kolmannen sektorin palvelut kietoutuvat toisiinsa. Kumppanuutta tulee vahvistaa ja eri toimijoiden rooleja selkiyttää.

5 Lopuksi

Maahanmuutto on monisyinen ja politisoitunut aihe, joka herättää vahvoja tunteita sosiaalisessa mediassa ja jakaa ihmisiä vaaliurnilla eri puolilla Eurooppaa. Suomessa valtiovalta on huolissaan heikentyvästä huoltosuhteesta. Elinkeinoelämän edustajat painottavat osaavan työvoiman saannin tärkeyttä, kun taas maahanmuuttoon kriittisesti suhtautuvat haluaisivat rajoittaa sitä tulijoihin, jotka sijoittuvat heti työvoimapula-aloille.

Todellisuudessa kansainvälinen muuttoliike on historiallinen ja hyvin monimutkainen ilmiö. Ihmiset liikkuvat yli kansallisten rajojen moninaisista syistä, yhä enemmän myös opiskelun ja perheensyiden vuoksi, eikä maahanmuuttoa voi rajoittaa rikkomatta kansainvälistä lainsäädäntöä. Ihmisten liikkuminen kytkeytyy olennaisesti pääomien liikkumiseen (ks. esimerkiksi Forsander 2011).

Eurooppalaisessa maahanmuuttokeskustelussa puhutaan aivokierrosta ja osaamisen globalisaatiosta. Muuttaessa siteet vanhaan kotimaahan eivät katkea, ja moni elää rinnakkaiselämää kahdessa tai useammassa maassa tai muuttaa uuteen paikkaan muutaman vuoden välein. Vanha kotimaa toimii sosiaalisena verkostona, jonka voi aktivoida missä tahansa. Muualta muuttanut voi samanaikaisesti kotoutua ja säilyttää siteet vanhaan kotimaahan niin, että kaikki hyötyvät. On Vantaan etu, että täällä olevat maahanmuuttajataustaiset asukkaat kotoutuvat mahdollisimman hyvin.

Tässä ohjelmassa on koottu yhteen Vantaan kotouttamispoliittisia linjauksia ja toimenpiteitä, joiden avulla kaupunki haluaa turvata sujuvan arjen ja turvallisen elinympäristön kaikille asukkailleen. Lainsäädäntöön on tulossa muutoksia, jotka vaikuttavat koko kaupungin toimintaan. Euroopan taantuma vaikeuttaa sekä yritysten että julkisen sektorin työtä. Vantaalla luotetaan siihen, että haasteista selvitään yhdessä toimien ja nykyistä joustavampien palveluiden avulla. Kaupunki kasvaa voimakkaasti ja kansainväliset yhteydet vahvistavat kaupungin asemaa globaalissa kilpailussa.

Visiona on, että tulevaisuudessa Vantaata rakentaa monimuotoinen ja kansainvälinen väestö, joka ei hätäkähdä kohdatessaan erinäköisiä tai erikielisiä ihmisiä. Lentokenttäkaupungin asukkailla on koko maailma ulottuvillaan.

Kuva 21: Home sweet home, Kotämäki/ Nicehearts

Lähteet:

AHVO, työkäisten hyvinvointiohjelma:

http://www.vantaa.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/vantaa/embeds/vantaawwwstructure/91358_AHVO_-_Vantaan_kaupungin_tyokaisten_hyvinvointiohjelma_2013-2016.pdf

Forsander, Annika: Fragmentoituvat muuttoliikkeet ja kansallinen politiikka, artikkeli julkaisussa Väestöliitto 70 vuotta, 2011, s. 98-114).

Helsingin seudun vieraskielisen väestön ennuste 2013 – 2016.

http://www.hel2.fi/tietokeskus/julkaisut/pdf/13_02_11_Tilastoja_5_Vuori.pdf

HYVIS. Vantaan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma. <http://www.vantaanhyvis.fi/>

Joronen, Tuula: Maahanmuuttajien yrittäjyys Suomessa, Helsingin kaupungin tietokeskus, 2012:2.

[Kotouttaminen.fi](http://www.kotouttaminen.fi)

Lautiola, Hannele: Kumppanuutta kotouttamisen kentillä, esimerkkejä järjestöjen ja viranomaisten yhteistyöstä kotouttamisessa, Suomen Kulttuurirahasto, 2013.

Lasten ja nuorten osallisuusopas maankäytön, rakentamisen ja ympäristön toimialalle.

http://www.vantaa.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/vantaa/embeds/vantaawwwstructure/89703_osallisuusopas_kannet_web.pdf

Maahanmuuttajabarometri 2012. Työ- ja elinkeinoministeriön raportteja 11/2013.

Martikainen, Tuomas, Saukkonen, Pasi & Säävälä, Minna (toim.): Muuttajat. Kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta. Gaudeamus 2013.

Monikulttuurinen opetus ja ohjaus – työkaluja lukioihin, Vantaan lukiot 2013.

Osallisena Suomessa –hankkeen arviointiraportti. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 29/2013. Edita 2013.

Sankariainesta – kolmen lukiolaisen tarina. Dokumenttielokuva, kesto 10 min. Lisätietoja ja nettiversio osoitteessa <https://www.hyvatkaytannot.oph.fi/kaytanto/1447>

Saukkonen, Pasi: Erilaisuuksien Suomi. Vähemmistö- ja kotouttamispolitiikan vaihtoehdot. Gaudeamus 2013.

[Valtioneuvoston periaatepäätös Maahanmuuton tulevaisuus 2020 –strategiasta](#). 2013.

[Vantaan asunto-ohjelma 2009-2017](#).

Valtion kotouttamisohjelma. Hallituksen painopisteet vuosille 2012-2015. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 27/2012.

Vantaan väestö 2012/2013:

http://www.vantaa.fi/tietoa_vantaasta/tilastot_ja_tutkimukset/julkaisut/vaestoraportit

Viesti päättäjille: Monimuotoisuus – tavoitteena erilaisuuden hyväksyvä tasa-arvo.

http://www.ttl.fi/fi/tyoterveyslaitos/viesti_paattajille/Documents/VP_Monimuotoisuus.pdf

Liite 1: Vantaan monikulttuuristumista kuvaavat mittarit

1. Väestölliset indikaattorit

(Tiedot tulevat kaupungin tilasto- ja tutkimusyksikön vuosittaisista tilastoista, kerätään vuoden lopussa)

VUOSI	2010	2013
Ulkomaalaistaustainen väestö	18129	28614
Ulkomaalaistaustaisen väestön osuus koko väestöstä	9,2 %	13,7 %
Ulkomaalainen väestö (kansalaisuus muu kuin Suomen)	13 201	18105
Ulkomaan kansalaisten osuus väestöstä	6,6 %	8,7 %
Väestö, joka puhuu äidinkielenään muuta kuin suomea tai ruotsia = vieraskielinen	17969	24366
Muuta kuin suomea tai ruotsia äidinkielenään puhuvien osuus	9,1 %	13,3 %

Ulkomaalaistaustainen väestö eri suuralueilla, Kartta 5

Vantaalla puhuttujen kielten määrä	103	107
------------------------------------	-----	-----

Vantaan 10 puhutuinta vierasta kieltä (äidinkielenä suuruusjärjestyksessä)

VUOSI	2010	2013
venäjä	4204	5926
viro	2606	5850
somali	1575	2023
albania	1196	1570
vietnam	807	1087
arabia	793	1095
englanti	674	966
kurdi	648	849
turkki	574	781
kiina	411	642

2. Palveluihin liittyvät indikaattorit:*(tiedot kerätään palveluntarjoajilta, peruskoulun opetustiedot lasketaan syyskuussa)*

	2010	2013
Peruskoulun oman äidinkielen opetuksessa olevien oppilaiden määrät	1897	2189
Peruskoulussa suomi toisena kielenä -opetuksessa olevien määrät	2517	3206
Peruskoulussa tarjolla olevat opetuskielet (oman äidinkielen opetus)	23	31
Aikuisopiston valmistavassa opetuksessa olevat oppilaat	29	n. 30
Vantaan aikuisopistossa peruskoulua suorittavat opiskelijat	73	71
Maahanmuuttajanuorten siirtyminen peruskoulusta toisen asteen opintoihin		
tutkintotavoitteiseen koulutukseen siirtyneet		72,1 %
muuhun peruskoulun jälkeiseen koulutukseen siirtyneet		26,7 %
Ilman opiskelupaikkaa jäi		3 / 262 nuorta
Kaikista perusopetuksen päättäneistä		
<i>(luvuissa on huomioitu vain suomenkielisen peruskoulun käyneet)</i>		
tutkintotavoitteiseen koulutukseen siirtyneet	89 %	
muuhun peruskoulun jälkeiseen koulutukseen siirtyneet		9,4 %
Ilman opiskelupaikkaa jäi		26 / 1989 nuorta
Aikuisopiston kaupungin rahoittaman suomen kielen opetuksen piirissä olevien määrät	554	n. 800
Luetaan yhdessä –vapaaehtoisopetuksen piirissä olevat		159
<i>Työvoimakoulutuksena järjestettävään kotoutumiskoulutukseen pääsyn odotusajat Vantaalla: Hitaasti etenevien kurssit: odotusaika 8 kk; peruskurssit: odotusaika 3-4 kk (3/ 2014)</i>		
Vieraskielisten osuus toimeentulotuen saajista (kotitaloudet)	27 %	31,4 %

3. Henkilöstön monikulttuurisuuteen liittyvät indikaattorit:*(tiedot kootaan kaupungin henkilöstökertomuksesta)*

	2010	2013
Vieraskielisen henkilöstön osuus kaupungin työntekijöistä	3,5 %	3,6 %

4. Työllisyyteen liittyvät indikaattorit:

	2010	2013
Vantaalaisten työllisyysaste		71 %
Vieraskielisten vantaalaisten työllisyysaste		56,3 %
<i>Vantaalaiset työttömät (helmikuu 2014)</i>	11 519	
<i>Vantaalaiset työttömät EU-kansalaiset</i>	894	
<i>Vantaalaiset työttömät muut ulkomaan kansalaiset</i>	1 740	

5. Osallisuuteen liittyvät indikaattorit:*Maahanmuuttajataustaisten valtuutettujen määrä vaalikaudella 2013–2016: 2*

Poliisin tietoon tulleet rikokset, joissa epäilläään rassistista motiivia	13	13
---	----	----

Liite 2: Monikulttuurisuusasiain neuvottelukunta 2013–2014

Vantaan monikulttuurisuusasiain neuvottelukuntaan kuuluvat kaudella 2013–2014 puheenjohtaja Ranbir

Sodhi (SDP, Masud Abdullah), varapuheenjohtaja Harun Osmani (kok, Murat Yüzlü), Sini Alén (vihr, xxxx.2014 asti, Hannele Lilja), Matti Niemi (kd, 21.10.2013 alkaen, varalla Ismo Kontoniemi; Antero Aura 21.10.2013 asti, Samira Chakir (vihr, Minttu Rätty), Mohamad Faraj (vas, Wi-aam Juwaisir), Hasime Hoti (SDP, Sirpa Aly), Mila Käkelä (ps, Liisa Miettinen), Reijo Liimatainen (SDP, Miikka Nieminen), Pauli Artturi Luttinen (ps, Timo Teikari), Kiounneia Mononen (kok, Jenni Chen) Jennifer Pajula (kok, Anneli Karhunen), Arshe Said (RKP, Pasi-Marcus Nillukka), Helvi Salminen (SDP, Uitto Seija). Pysyvänä asiantuntijana neuvottelukunnassa on maahanmuuttajien yhteispalvelutoimiston johtaja Tuula Reiman (31.3.2014 asti), johtava sosiaalityöntekijä Sanna Kohvakka 1.5.2014 alkaen. Toimialojen edustajat (varaedustajat) ovat: sosiaali- ja terveystoimi: Hilikka Linderborg (Marjo van Dijken), sivistystoimi: Marja Repo (Ari Tossavainen), maankäytön ja ympäristön toimiala: Johanna Rajala. Ulkopuolisina asiantuntijaedustajina (varaedustajina) ovat Itä-Uudenmaan poliisista Jarmo Ojala, Uudenmaan TE-toimistosta Hilikka Koukkunen (Nina Karlström), Vantaan yrittäjät ry:stä: Esa Mänttari (Katja Teräs), Helsingin seudun kauppakamarista Ari Tulensalo (Karoliina Juurinen). Esittelijänä toimii monikulttuurisuusasiain päällikkö Hannele Lautiola tai konserni- ja asukaspalveluiden apulaiskaupunginjohtaja vs. Heidi Nygren ja sihteerinä monikulttuurisuusasiain suunnittelija Anu Anttila.

Liite 3: Maahanmuuttajakeskustelun keskeiset käsitteet

Maahanmuuttaja Suomeen muuttanut henkilö, joka oleskelee maassa muuta kuin matkailua tai siihen verrattavaa lyhytaikaista oleskelua varten myönnetyllä luvalla.

Maahanmuuttajataustainen Henkilö, joka on syntynyt ulkomailla tai jonka vanhemmat ovat syntyneet ulkomailla.

Paluumuuttaja Ulkosuomalainen, joka palaa Suomeen. Suomessa käsitettä sovelletaan entisiin ja nykyisiin Suomen kansalaisiin sekä entisen Neuvostoliiton alueelta peräisin oleviin henkilöihin, kuten inkerinsuomalaisiin, joilla on suomalainen syntyperä. Viimeksi mainitut ovat suomalaisia kansallisuudeltaan, mutta eivät kansalaisuudeltaan.

Siirtolainen Henkilö, joka muuttaa maasta toiseen rakentaakseen siellä itselleen uuden elämän. Siirtolainen voi olla joko maastamuuttaja tai maahanmuuttaja.

Ulkomaalainen Henkilö, joka ei ole Suomen kansalainen.

Vieraskielinen Suomessa asuva henkilö, jonka äidinkieli on jokin muu kuin suomi, ruotsi tai saame.

Pakolainen Ulkomaalainen, jolla on perustellusti aihetta pelätä joutuvansa vainotuksi alkuperän, uskonnon, kansallisuuden, tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisen tai poliittisen mielipiteen vuoksi. Pakolaisaseman saa henkilö, jolle jokin valtio antaa turvapaikan tai jonka YK:n pakolaisjärjestö (UNHCR) katsoo olevan pakolainen.

Kiintiöpakolainen UNHCR:n pakolaiseksi katsoma henkilö, jolle on myönnetty maahantulolupa Suomeen talousarviossa vahvistetun pakolaiskiintiön puitteissa.

Turvapaikanhakija Henkilö, joka hakee suojelua ja oleskeluoikeutta vieraasta valtiosta. Henkilöllä ei ole vielä oleskelulupaa Suomessa.

Kotouttamisohjelma Kunnan (tai kuntien yhdessä) laatima, kotoutumisen edistämiseksi ja monialaisen yhteistyön vahvistamiseksi kunnanvaltuustossa hyväksyttävä ohjelma (Vantaalla monikulttuurisuusohjelma). *Valtion kotouttamisohjelma* on valtioneuvoston hyväksymä ohjelma, jossa on määritelty hallituskaudelle kotouttamisen tavoitteet ja toimenpiteet.

Kotoutumiskoulutus Sisältää suomen tai ruotsin kielen opetusta sekä muuta opetusta, joka edistää työelämään ja jatkokoulutukseen pääsyä sekä muita yhteiskunnallisia valmiuksia. Tarvittaessa kotoutumiskoulutus sisältää luku- ja kirjoitustaidon opetusta. Kotoutumiskoulutus järjestetään pääsääntöisesti työvoimakoulutuksena.

Alkukartoitus Haastattelu, jonka avulla arvioidaan alustavasti maahanmuuttajan työllistymis-, opiskelu- ja muut kotoutumisvalmiudet sekä kielikoulutuksen ja muiden kotoutumista edistävien palvelujen ja toimenpiteiden tarve. Tavoitteena on ohjata maahanmuuttaja joustavasti ja tarvelähtöisesti sellaisiin palveluihin, jotka edistävät hänen pääsyään suomalaisen yhteiskunnan aktiiviseksi jäseneksi.

Kotoutumissuunnitelma Yksilöllinen tai perheelle laadittu suunnitelma toimenpiteistä ja palveluista, joilla tuetaan mahdollisuuksia hankkia riittävä suomen tai ruotsin kielen taito sekä muita tarvittavia tietoja ja taitoja.

Kotoutuminen Maahanmuuttajan ja yhteiskunnan vuorovaikutteista kehitystä, jonka päämääränä on, että maahanmuuttaja tuntee olevansa yhteiskunnan aktiivinen ja täysivaltainen jäsen. Samalla kun hän tutustuu uuden asuinmaansa kielelliseen ja kulttuuriseen ympäristöön, tuetaan hänen mahdollisuuksiaan oman kielen ja kulttuurin ylläpitämiseen.

Kotouttaminen Kotoutumisen monialainen edistäminen ja tukeminen. Tähän pyritään viranomaisten ja muiden tahojen tarjoamien toimenpiteiden ja palveluiden avulla.

Kotouttamisen/kotoutumisen kaksisuuntaisuus Vastaanottava yhteiskunta ja maahanmuuttajat oppivat toisiltaan ja tulevat toisiaan vastaan sujuvan yhteiselon varmistamiseksi.

Monikulttuurisuus Eri kulttuurisia ja kielellisiä taustoja edustavien tasa-arvoinen rinnakkainelo.

Lähde: kotouttaminen.fi

Liite 4: Varhaiskasvatuksen monet roolit kotouttamisessa

Varhaiskasvatuspalvelut on otettu tässä ohjelmassa erityistarkastelun kohteeksi, koska niiden kautta tulee näkyväksi, kuinka kotouttamiseen liittyvät kysymykset leikkaavat kaupungin eri toimintoja, henkilöstöryhmiä ja asukkaita. Varhaiskasvatuspalvelut kattavat Vantaalla päivähoiton, esiopetuksen, kerhotoiminnan ja avointen päiväkotien sekä asukaspuistojen toiminnan. Varhaiskasvatuksen merkitystä ei voi liikaa korostaa, kun ajatellaan kotoutumista kaksisuuntaisena prosessina, jossa sekä maahanmuuttajataustaiset että suomalaistaustaiset oppivat elämään yhdessä. Kaikissa työyhteisöissä tarvitaan nykyään osaamista ja herkkyyttä kohdata monimuotoisuutta sekä kykyä tunnistaa omia asenteita uutta kohtaan.

Varhaiskasvatuksessa tätä osaamista kehitetään systemaattisesti.

Päiväkoti on ympäristö, jossa lapset harjoittelevat sosiaalisen kanssakäymisen pelisääntöjä. Se on usein ensimmäinen paikka, jossa maahanmuuttajataustainen lapsi saa kosketuksen suomen tai ruotsin kieleen, suomalaisiin ikätovereihin, leikkeihin, sosiaalisiin pelisääntöihin ja kulttuuriin. Myös monelle suomalaiselle lapselle päiväkotikieli on paikka, jossa hän saa ensikosketuksen monikulttuurisuuteen. Päiväkodissa erilaisuudesta tulee arkea.

Vantaalaisissa päiväkodeissa ja esiopetuksessa oli vuoden 2012 alussa 1 149 vieraskielistä lasta (11,4 % kaikista hoidettavista). Päiväkotien perheiltä keräämien tietojen mukaan 1 608 lapsen kotikieli oli muu kuin suomi tai ruotsi (15,9 %). Maahanmuuttajataustaisia tai kahden kulttuurin lapsia näyttäisi Vantaalla olevan enemmän kuin väestötilastot antavat ymmärtää. Esiopetukseen osallistuvista lapsista muunkielisiä on 393 (17 % kaikista). Vantaalla on satoja päivähoitoikäisiä lapsia, joiden kotona vanhemmat puhuvat keskenään eri kieliä, joista kumpikaan ei ole suomi tai ruotsi.

Päiväkoti monikulttuurisena työyhteisönä

Vantaan päiväkodeissa työskentelee erilaisissa tehtävissä kymmeniä maahanmuuttajataustaisia henkilöitä. Sen lisäksi niissä työskentelee jatkuvasti suomen kielen opiskelijoita muutaman viikon harjoitusjaksoilla. Varhaiskasvatuksen työntekijöille painotetaan suomalaisen kasvatuskulttuurin ja varhaiskasvatuksen ymmärtämistä ja tuntemusta. Henkilökunnan monimuotoisuustaitoja vahvistetaan käymällä kasvattajien keskinäisiä keskusteluja. Työntekijät,

joiden omissa työyhteisöissä ei vielä ole paljon monikulttuurisia lapsia, voivat saada oppia sellaisista päiväkodeista, joissa on jo pitkään tehty eri kulttuureista tulevien kanssa. Toimialalla järjestetään jatkuvasti täydennyskoulutusta kieli- ja kulttuuritietoisuuden vahvistamiseksi. Monikulttuurisuustaidot ovat tarpeen myös lasten vanhempien kanssa, sillä monelle maahanmuuttajavanhemmalle päiväkodin työntekijä on tärkeä viranomaiskontakti, jolta saa neuvoja myös muihin kuin oman lapsen asioihin liittyviin arjen kysymyksiin.

Maahanmuuttajataustaisten lasten huomioonottaminen varhaiskasvatuksessa Vantaan varhaiskasvatuksessa on tavoitteena monikulttuurisen varhaiskasvatuksen kehittäminen osana koko varhaiskasvatusta. Arjen tasolle vietyä se tarkoittaa esimerkiksi sitä, että avoimen päiväkodin, asukaspuiston tai päiväkodin koko henkilökunta kaikessa toiminnassaan lapsen kanssa kiinnittää huomiota suomen kielen vahvistamiseen. Varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa sovitaan vanhempien kanssa oman äidinkielen säilyttämisestä ja tukemisesta. Suomi toisena kielenä -opetus on osa laadukasta varhaiskasvatusta ja kieli on automaattisesti varhaiskasvatuksen väline, johon jokaisella lapsella on oikeus. Opetus on systemaattista ja tavoitteellista, ja kaikki tilanteet on pedagogisesti suunniteltu. Kuvia käytetään vuorovaikutuksen tukena lasten kanssa toimittaessa ja myös lasten vanhempien kanssa keskusteltaessa. Henkilökunnan osaamista pyritään vahvistamaan koulutusta järjestämällä.

Esiopetuksen tavoitteena on suomen kielen vahvistaminen ja ryhmässä toimiminen lapsen ikätasolle ominaisin tavoin ja keinoin. Äskettäin Suomeen muuttaneet tai vielä puutteellisesti suomea osaavat lapset voivat vanhempien niin harkitessa osallistua kuusivuotiaalle tarkoitettuun ylimääräiseen valmistavaan opetukseen, joka järjestetään esiopetusryhmissä.

Ennaltaehkäisevään toimintaan kuuluu mahdollisten oppimisvaikeuksien tunnistaminen mahdollisimman aikaisin ja tarvittavan tuen antaminen silloin, kun siitä on eniten hyötyä. Vantaalla on sitä varten konsultoivia erityislastentarhanopettajia ja kieli- ja kulttuurikoordinaattoreita, jotka konsultoivat ja opastavat päiväkotien henkilökuntaa sekä opastavat vanhempia.

Suomen kielen opetus kansainvälisille perheille

Kielen oppimista pidetään avaimena kotoutumiseen, mutta pienten lasten vanhempien on vaikea päästä kielikurssille, sillä TE-hallinnon järjestämät kotoutumiskoulutukset on suunnattu työttömille työnhakijoille.

Vantaalla kehitettiin uudenlainen suomen kielenopetuksen toimintamalli yhteistyössä varhaiskasvatuksen, sosiaali- ja terveystoimen sekä Luetaan yhdessä -verkoston, seurakunnan ja eri oppilaitosten opiskelijoiden kanssa (*Vantaan osaava vanhempi 2010–2013, Osallisena Suomessa*). Toiminta on juurrutettu osaksi normaalitoimintaa ja sitä kehitetään edelleen. Vanhemmat voivat osallistua kielenopetukseen, sillä lastenhoito on järjestetty samanaikaisesti. Vaihtoehtoisesti vanhemmat voivat osallistua toiminnalliseen kerhoon yhdessä lapsen kanssa. Kielenopetuksen ohella kotivanhemmat saavat perhetyöntekijältä ohjausta ja neuvontaa joko

yksin tai ryhmässä. Avoimissa päiväkodeissa tehdään myös maahanmuuttajien alkukartoituksia. Toimintamallin kotoutumista edistävinä etuina vanhemmat saavat kontakteja ja itseluottamusta sekä tutustuvat lähialueen lapsiperheisiin ja avoimen päiväkodin ja asukaspuiston toimintaan.

Kotivanhempien suomen kielen kurssi ja lasten Osallisena Suomessa -kerho on toiminut syksystä 2013 viidessä eri toimipisteessä. Kotivanhempien kotouttamiskoulutuksen seuranta- ja kehittämistyöryhmä koordinoi toimintaa. Vantaalla on Kelan tilastojen (kesä 2013) mukaan yli 800 äitiys- ja vanhempainetuutta saavaa vieraskielistä. Kaikille halukkaille ei valitettavasti taloudellisista syistä pystytä järjestämään kielenopetusta.

Vantaan osaava vanhempi -hanke tuotti muun toiminnan rinnalla myös oppimateriaaleja päiväkotien käyttöön. Sen aikana valmistuivat *Kotona lastaan hoitavien maahanmuuttajavanhempien suomen kielen opetus -opas* sekä *Monikielisten ja -kulttuuristen pienten lasten kerhojen ohjaajan opas*. Avoin päiväkotijoukko Majakan työntekijät valmistelivat *Päiväkoti tutuksi perheille -oppaan*, jossa kerrotaan selkokielisin sanoin ja kuvin, miten päivähoito toimii.

Kuva 22: suomen kielen toiminnallinen kerho

Vantaan varhaiskasvatuspalveluissa yhdistyy esimerkillisellä tavalla rajoja ylittävä, ennakoiva työote sekä sitoutuminen monikulttuurisen kaupungin kehittämiseen asiakaslähtöisellä tavalla.